

IZJAVA ZSO OB OBLETNICI PREŠTEVANJA:

Odločno odklanjamo rešitev ki ne pomeni izpolnitve člena 7 državne pogodbe

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je na seji Upravnega odbora dne 14. novembra 1978 ob drugi obletnici ljudskega štetja posebne vrste z ugotavljanjem materinega jezika analizirala trenutni položaj naše narodne skupnosti in ugotovila:

Koroški Slovenci smo z bojkotom preštevanja dokazali svojo politično zrelost, svojo neuničljivo življenjsko voljo in odločno pripravljenost za borbo za dosego pravic, ki nam grejo po členu 7 avstrijske državne pogodbe. Tudi danes po dveh letih se kaže, da je bila naša odločitev za bojkot preštevanja pravilna.

Preštevavanje in statistično ugotavljanje ni primerno sredstvo za izpolnjevanje mednarodnih pogodbenih obveznosti in za reševanje življenjskih vprašanj skozi več kot pol stoletja zapostavljene in diskri-

minirane narodne skupnosti. To potrjuje tudi dejstvo, da je zakon o narodnih skupinah, ki temelji na krivičnem preštevanju, po skoraj dveh letih veljavnosti še vedno neizvedljiv in neizvršen. Na njegov diskriminatorski in omejevalni značaj pa zlasti opozarjajo dejavnosti koroških Slovencev, ki so posebno razvite in živahne prav v tistih krajih, ki jih zakon sploh izključuje iz rešitve in tamkajšnjemu prebivalstvu slovenske narodnosti jemlje vse narodnostne pravice.

Ponovno poudarjamo, da zakon o narodnih skupinah ne pomeni iz-

polnitve člena 7 državne pogodbe, temveč spričo okrnjevanja krajevnega, stvarnega in personalnega območja manjšinskih določil državne pogodbe na osnovi diskriminatornega preštevanja krši tozadevna jasna določila državne pogodbe in je zaradi delitve pripadnikov manjšine, za katere velja člen 7, na osem kategorij z različnimi pravicami, tudi protistaven.

Koroški Slovenci zato take izpolnitve člena 7 državne pogodbe in take zakonite ureditve naših življenjskih vprašanj nikdar ne moremo sprejeti in zakon o narodnih skupinah odločno odklanjamo. V tej naši odločitvi nas ne morejo omajati razni poskusi vplivanja, pritiska in razdvajanja, kakor nas tudi s procesi, ki še vedno grozijo desetina naših mladincev in aktivistov, ne morejo odvrtiti od našega pravičnega boja za uresničitev takih pogojev, da bosta zagotovljena nadaljnji obstoj in vsestranski enakopravni razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Ob obletnici preštevanja, ki je pomenilo mejnik v naši borbi za uresničitev člena 7 državne pogodbe, zato zahtevamo ukinitve političnih procesov proti vsem tistim, ki so se borili za demokratično reševanje manjšinskih vprašanj. Na vlado in vse pristojne činitelje pa ponovno apeliramo, da skupaj z nami iščejo in najdejo sporazumno pravično rešitev kljub navidezni zakoniti ureditvi slej ko prej prečega in prav zaradi sedanje diskriminatorne ureditve še vedno odprtega vprašanje naše narodne skupnosti.

Beneški Slovenci odločno proti asimilaciji

Predstavniki 16 beneških kulturnih društev so v skupnem pismu, ki so ga poslali pristojnim vladnim forumom v Rimu, odločno zavrnilo vse poskuse, da bi slovensko narodnostno skupnost v Italiji delili na dve skupini — na eni strani tržaške in goriske Slovence, ki bi jim priznali določene pravice, na drugi strani pa Slovence v videmski pokrajini, ki bi jih ločene od ostale narodnostne skupnosti pustili nezaščiten pred asimilacijo.

Na tiskovni konferenci v Vidmu, kjer so svoje sklepe sporočili zastopnikom tiska in s tem širši javnosti, so predstavniki beneških Slovencev nedvoumno opozorili, da gre pri boju za uresničitev manjšinskih pravic pravzaprav za skupen boj za uresničevanje ustave in uveljavljanje demokracije. Zato so se v tem boju tudi povezali z vsemi demokratičnimi silami ter skupno z občinskimi mandatarji ter funkcionarji demokratičnih strank izrazili pripravljenost, da pristojnim vladnim forumom tolmačijo svoje težnje in zahteve. Pri tem so izrecno poudarili, da predstavljajo vse osveščene Slovence, ki se zavedajo lastne nacionalne identitete ter zahtevajo pravice, ki jim jih jamči ustava. V kolikor pa ne morejo predstavljati članov slovenske narodnostne skupnosti, ki iz znanih vzrokov niso več narodno zavedni, pa to ne zmanjšuje reprezentativnosti društev, temveč postavlja na zatožno klop tiste, ki so odgovorni za kulturno degradacijo, ki se je začela pred sto leti in je žal vidna še danes.

Neposredni povod za sedanji skupni nastop slovenskih organizacij je bila anketa, ki jo je priredila posebna komisija pri predsedstvu vlade in ki je v veliki meri popačila narodnostno in jezikovno stvarnost v videmski pokrajini. Pri tem je odigralo posebno vlogo pokrajinsko vodstvo krščanske demokracije, ki je svoje župane in druge funkcionarje v videmski pokrajini z zaupno okrožnico naravnost pozvalo, da morajo pri anketi prikazati stanje tako, kakor da bi pri beneških Slovencih šlo le za razpršene in osamljene skupine, brez

medsebojnih kulturno-jezikovnih stikov — torej zgolj za neko folkloristično značilnost, ne pa za sestavni del narodnostne skupnosti, ki kot celota zahteva pravice in enakopravnost ter globalno zakonsko zaščito na celotnem svojem naseljenem področju.

Ob praksi, ki so jo uporabljali pri omenjeni anketi, bi človek nehoti prišel do zaključka, da so se italijanske oblasti učile pri avstrijskih: reduciranje slovenskega jezika na „krajevno govorico“ in podobne pojme namreč vse preveč spominja na rekvizite avstrijske manjšinske politike, ke segajo od vindišarske teorije na Koroškem preko atomizacije manjšin na najrazličnejše kategorije vse tja do asimilantskih skupin na Gradiščanskem. Krogi, ki so si sorodni po svojem protimanjšinskem nastrojenju, se torej vedno najdejo na skupnih pozicijah.

Legendarna bitka na Neretvi zmaga človečnosti sredi nečloveške vojne

Ob 35-letnici legendarne bitke za ranjence na Neretvi je bila minulo nedeljo ob porušenem mostu v Jablanici v navzočnosti predsednika Tita veličastna spominska svečanost, na kateri se je zbralo več kot sto tisoč ljudi, med njimi 7300 preživelih borcev in bork iz tedanje bitke. Udeleženci prireditve so prišli iz vse Jugoslavije in s svojo navzočnostjo potrdili, da je bil most na Neretvi odločilen ne le v tednji bitki za ranjence, temveč se je spremenil tudi v most nadaljnje usode narodov in narodnosti Jugoslavije. Najprej so na Maklenu pri Prozoru odkrili spomenik padlim borcem, ki je izdelan v obliki cveta vednoživa, to je sredozemske rastline, ter izraža upanje in hrepenenje borcev, padlih za ranjene tovariše ter za svobodo. Na Neretvi pa je bil odprt spominski muzej, v katerem je razstava o legendarni bitki pred 35 leti, poleg nje pa tudi še razstava slikarskih in kiparskih del, ki jih je navdihnila bitka na Neretvi.

Na osrednji proslavi v Jablanici je udeležencem spregovoril predsednik Tito, ki je obudil spomin na dogodke pred 35 leti. Takrat so se partizanske enote znašle v obroču, vendar so se kljub večkratni premoči

prebile, zlasti pa so v tem podvigu na povelje Tita rešili tudi 4000 ranjenih in bolnih borcev. Za to je šla bitka na Neretvi v zgodovino kot „najhumanejša bitka v zgodovini vojskovanja“, kot je na nedeljski svečanosti poudaril predsednik Tito.

„V temelje zmage te velike bitke človečnosti so vgradili svoja življenja mnogi znani in neznani junaki, sinovi in hčere vseh naših narodov in narodnosti in s to svojo veliko zavestno žrtvijo omogočili svobodno življenje nam vsem,“ je poudaril Tito v svojem govoru. „S tem je bitka na Neretvi postala epopeja, ki trajno živi, most prehoda na široke poti človekove srečne prihodnosti. Je neusahljivi vrec novih vrednosti, ki so se vgradile v vse, kar smo ustvarili in k čemur težimo. Neretva — to je ta družba humanosti, ki se bogati z vsakim korakom v svojem socialističnem samoupravnem razvoju.“

Proslava ob 35-letnici bitke na Neretvi se je zaključila s pestrim kulturno-prosvetnim sporedom, v katerem so še enkrat manifestirali, da legendarna bitka za ranjence ni bila le vojaška zmaga, ampak predvsem zmaga človečnosti sredi nečloveške vojne.

DVE LETI PO ŠTETJU:

Uradno priznanje poloma na preštevanju osnovane manjšinske politike

V torek sta minili dve leti od takoiimenovanega jezikovnega štetja ali ugotavljanja manjšin — dve leti, v katerih se je že ponovno zelo jasno pokazalo, kako zgrešena je bila pot, na katero je takrat pod pritiskom nemških nacionalistov krenila avstrijska manjšinska politika.

V teh dveh letih smo namreč doživeli najrazličnejše poskuse, vključno nesramnega izsiljevanja manjšinskih organizacij na eni ter zavajanja javnosti na drugi strani, da bi predstavnike manjšin spravili v sosveto in tako na zunaj prikazali, kako da je vse „urejeno“, kako „vzorno“ da je Avstrija rešila manjšinsko vprašanje ter izpolnila svoje tozadevne obveznosti. Toda kljub vsem tem poskusom sosveti vse do danes niso zaživeli in avstrijska manjšinska politika, kot se odraža v zakonu o narodnih skupinah, mora pred domačo in svetovno javnostjo priznati, da je doživela polom.

Tako priznanje pomeni tudi izjava kanclerja Kreiskega, ki je prejšnji teden med proračunsko razpravo v parlamentu izrecno omenil tudi „težave“, ki nastajajo pri uresničevanju zakona o narodnih skupinah, ker nobena manjšina ni pripravljena poslati svoje zastopnike v sosvete. Pri tem je sicer skušal krivdo zvaliti na manjšinske organizacije, ki da se borijo z nekimi „notranjimi težavami“; toda hkrati je moral le priznati, da manjšinske organizacije v sosvetih ne sodelujejo zaradi njihovega „znanega stališča“, kar z drugimi besedami pomeni priznanje, da je Avstrija s svojo manjšinsko politiko doživela brodolom zato, ker jo je gradila na načelih, ki so z prizadete manjšine povsem nesprejemljiva, ker jih ogrožajo v njihovem obstoju in razvoju, hkrati pa nasprotujejo tudi jasnim določilom državne pogodbe.

Po drugi strani pa takšno uradno priznanje poloma na preštevanju osnovane manjšinske politike samo potrjuje pravilnost naše odločitve pred dvema letoma. To pa nas hkrati obvezuje, da moramo odločno in dosledno vztrajati v boju za popolno uveljavitev vseh določil člena 7 po duhu in črki državne pogodbe, to je dejansko uresničitev vsestranske enakopravnosti našega življa — brez vsakršnega preštevanja na celotnem avtohtono naseljenem ozemlju.

Južnotirolske volitve vzbujajo zanimanje cele Italije

V nedeljo bodo v avtonomnih deželah Južna Tirolska in Trident deželnozbornske volitve, ki vzbujajo splošno zanimanje in razburjajo politične duhove ne le v neposredno prizadetem območju, marveč po vsej Italiji. Pri tej odločitvi namreč ne gre samo za vprašanje, kako se bodo volivci odločili z ozirom na narodno pripadnost in s tem povezane stranke, marveč vidijo politični opazovalci v teh volitvah predvsem tudi preizkus trenutnega razmerja sil med desnico in levico, pri čemer bi regionalna slika posredovala tozadevno oceno tudi v vsedravnem merilu.

Zato niti ne preseneča, da so se v sedanjih volilni boj zelo aktivno in neposredno vključili tudi najvišji predstavniki italijanskih strank, ki pa te-

žišče svoje agitacije niso polagali na nemško govorečo narodnostno skupnost (čeprav predstavlja na Južnem Tirolskem dve tretjini prebivalstva), temveč so v prvi vrsti nagovarjali tamkajšnjo italijansko „manjšino“. V vrstah italijanske narodnostne skupnosti se razumljivo tudi na Južnem Tirolskem — kakor po vsej Italiji — bije trd boj med krščansko demokracijo, ki je vsedeslej zavzemala vodilno mesto, ter naprednimi strankami, ki so v zadnjem času vidno okrepile svojo moč in bi z združenimi silami lahko ogrožale dosedanji položaj desnice.

Podobno borbo med „desnico“ in „levico“ — čeprav z bistveno drugačnimi razmerji — pa je opaziti tudi znotraj nemško govoreče narodnostne skupnosti. Južnotirolska ljudska stranka pod vodstvom deželnega glavarja Magnaga sicer nima nobenega vira bati se za svoj položaj absolutne večine, vendar pa so tudi v njenih vrstah čedalje močnejša stremjenja po širši orientaciji. Tako se poleg SVP potegujejo za glasove južnih Tirolcev tudi različne napredne stranke in skupine iz vrst nemško govoreče narodnostne skupnosti same, prav tako pa so se z „tirolskimi“ kandidati predstavile tudi italijanske stranke.

Tako bo izid nedeljskih volitev brez dvoma nudil zanimivo podobo trenutnega razmerja političnih sil nasploh, bo pa hkrati zarisal tudi smerne, po katerih se bo v prihodnjih letih razvijal odnos med tamkajšnjimi narodnostnimi skupinami. Pri tem nikakor ni nezanimivo, da se Italijani polagoma skušajo sprijazniti s položajem, v kakršnem so se znašli po uveljavitvi pretežnega dela „paketa“, ki je nemško govoreči narodnostni skupnosti prinesel široke pravice in daljnosežno avtonomijo. To pa je izgleda tudi vzrok, da tudi južni Tirolci volilnega boja ne vodijo več samo na narodnostnih barikadah, marveč že dosti bolj v smeri ideološke opredelitve.

Imamo pravico in dolžnost zahtevati dosledno izpolnitev člena 7

Ob prazniku Dneva borca 4. julija Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije že nekaj let podeljuje posebne plakete najbolj zaslužnim organizacijam in posameznikom; podeljuje jo tistim, ki uspešno prenašajo tradicije narodnoosvobodilnega boja na mlajše generacije. Letos 1975 je to visoko priznanje prejel predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper, letos pa sta bila — kakor smo kratko v našem listu že poročali — odlikovana Zveza koroških partizanov ter njen podpredsednik Janez Wutte-Luc.

Letos podeljeni plaketi sta bili izročeni v okviru razširjene slavnostne seje Glavnega odbora Zveze koroških partizanov, ki je bila minulo soboto na Lucovem domu v Veselah pri Šentprimozu. Poleg članov odbora so se je udeležili tudi številni častni gostje, med njimi podpredsednik Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Stane Repar, član predsedstva RO in predsednik komisije za mednarodne odnose Bogo Gorjan, ki je bil kot partizan na Koroškem, nekdanja koroška barba Olga Vipotnik, nadalje jugoslovanski konzul v Celovcu Z. Šandor, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter in tajnik dipl. inž. Feliks Wieser, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc in drugi.

Goste in odbornike je uvodoma pozdravil predsednik ZKP Karel Prušnik-Gašper, ki se je ob tej priložnosti zahvalil ZZB NOV Jugoslavije za pozornost, ki jo izkazuje koroškemu partizanom v Avstriji, posebej pa za podeljeno plaketo, ki pomeni visoko priznanje našemu boju. Poudaril je, da se Zveza koroških partizanov vse od svoje ustanovitve naprej bori proti nacistični ideologiji. Ta naš boj pa še vedno traja, je dejal tov. Gašper, in sicer v obliki boja za naš jezik, za enakopravnost slovenskega ljudstva na Koroškem, za popolno izvedbo člena 7 državne pogodbe.

„Zavedamo se,“ je naglasil govornik, „da je člen 7 veljal koroške Slovence ogromne človeške žrtve v vojni proti nacistični Nemčiji, saj je na tleh avstrijske Koroške, kjer živimo Slovenci že 1400 let, pokopanih preko 500 padlih partizanov — padlih tako za novo Avstrijo kot za novo Jugoslavijo, padlih pa tudi za pravice koroških Slovencev. Zato imamo vsi moralno pravico in dolžnost, zahtevati od Avstrije našo s krvjo zacementirano lastnino, ki se je nihče nima pravice dotikati ali osporavati njeno zgodovinsko resničnost.“

Predsednik Prušnik je še povedal, da tradicije NOB danes zavestno prevzema naša mladina, ki nadaljuje boj za enakopravnost in ohranitev Slovencev na Koroškem z mladostno vneto in ljubeznivo do živih in mrtvih borcev, zavedajoč se njihove oporoče in njihovih velikih žrtev. „Naša mladina se enako kot starejša generacija zaveda, da je boj proti ideologiji nemškega šovinizma obenem boj za mir. In če je naš boj za izpolnitev člena 7 obenem tudi boj za mir in srečnejšo bodočnost koroških Slovencev in vseh ljudi na svetu, potem ima ta boj še posebno človečansko vsebino, ki je vredna osebnega žrtvovanja.“

Visoka priznanja je Zvezi koroških partizanov in tov. Lucu izročil podpredsednik RO ZZB NOV Slovenije Stane Repar, ki je dejal, da ima podelitev teh plaket posebnost obelježje zaradi tega, ker jih dobivajo ljudje, ki živijo in se bojujejo izven matične države, na Koroškem, v Avstriji.

„Želimo, da to visoko priznanje razumete kot spodbudo za nadaljnje utrjevanje slovenske zavesti, slovenske kulture in slovenskega

življa nasploh na področjih, kjer živite v pogojih, ki so vse prej kot ugodni,“ je dejal tov. Repar. „Če podelitev plakete vam razumemo kot vzpodbudo za utrjevanje tradicij NOB, pa tega potem ne razumemo samo kot utrjevanje nacionalne in kulturne trdnosti Slovencev v Avstriji, marveč tudi kot odpor proti agresivnosti neofašističnih organizacij, ki vse bolj spet dvigajo glave v svoji mržnji proti demokraciji in svobodi človeka in njegove-

ga dostojanstva. Zato vaš boj danes skupno z drugimi demokratičnimi silami Avstrije ni prav nič manj pomemben v odporu proti sovražnikom demokracije, kakor je bil za časa narodnoosvobodilne borbe.“

Tradicije, ki jih vzpodbujamo s temi plaketami, so toliko vredne, kolikor gradijo prihodnost, je ugotovil podpredsednik Repar ter menil, da tradicije NOB prenašamo na mlado generacijo zato, da revolucionarni duh razvijamo naprej, kajti niti ena revolucija ni stvar samo enega pokolenja, ki je revolucijo pričelo in izbojevalo prvo bitko, marveč interes tudi bodočih svobodoljubnih rodov. Zato pri gojitvi tradicij ne mislimo le na preteklost, marveč gremo od storjenega naprej — gre nam za to, da mladi rod naše izkušnje in naše delo sprejema kot svoje, da mu je naš primer vzpodbuda za vedno nova revolucionarna vrenja v dobro delovnega človeka.

Ob koncu je tov. Repar izrazil prepričanje, da je revolucionarnost mladih ljudi tudi na Koroškem tako zasnovana, za kar gre velika zasluga bivšim partizanom. „Želimo torej samo eno: da mladi rod to nadaljuje, da neprestano širi svoje vrste in da je zvest naslednik vsega, kar ste vi, nekdanji partizani, napravili v času narodnoosvobodilnega boja in v povojnem obdobju za dobro koroških ljudi, pa tudi za dobro prijateljskih odnosov z Jugoslavijo ter za utrjevanje miru na svetu.“

Kakor podpredsednik ZZB NOV Slovenije, tako sta odlikovalcema s kratkimi besedami čestitala tudi predsednik komisije za mednarodne odnose Bogo Gorjan ter predsednik ZSO dr. Franci Zwitter. Po tem pa so se udeleženci slavnostne seje zadržali še v prijetni domači družabnosti, ki jo je s svojo pesmijo olepšal mešani oktet SPD „Danica“.

Zvezi koroških partizanov in tovarišu Lucu k visokemu priznanju iskreno čestita tudi „Slovenski vestnik“!

Pred 60 leti boji za severno mejo

V obmejnih predelih Slovenije so v teh dneh obhajali šestdesetletnico bojev za severno mejo. Tako so na Slovenskem domu v Sentilju odkrili spominsko obelježje, pred tamkajšino osnovno šolo pa doprsni kip generala Rudolfa Maistra. Ob jubileju so izdali tudi posebno brošuro o narodnostnih bojih ob severni meji, medtem ko so v Jarenini jubilej počastili s tem, da so odprli odsek asfaltirane ceste Jarenina—Sentilj.

Na Jesenicah pa so ob tej priložnosti odprli razstavo, ki govori o dogodkih pred šestdesetimi leti ter o boju za narodnostne pravice Slovencev na avstrijskem Koroškem. Udeležencem spominske proslave je govoril predsednik republiškega odbora borcev prostovoljcev za severno mejo Lojze Ude.

OB 40-LETNICI „KRISTALNE NOČI“

Iz zgodovine se je treba učiti

Ni zadosti, zavzemati se pri belem dnevu za zakonito demokratično državo, najti je treba pogum za obrambo te demokracije...

Te besede je med drugim zapisal eden izmed zahodnonemških listov, ko je prejšnji teden komentiral današnje razmere v ZR Nemčiji posebej v zvezi s 40-letnico takoimenovane „kristalne noči“, to je začetka organiziranega iztrebljanja Židov v dobi nacistične strahovlade. In isti list je tudi še ugotovil, da v Nemčiji ne sme biti več gasilcev, ki gasijo požare le na povelje — policajev, ki nočejo bvaniti ogroženih ljudi ali državljanov, ki molčijo, kadar preganjajo člane manjšine.

Pa te povsem pravilne in za današnje razmere tako v ZR Nemčiji kakor tudi pri nas v Avstriji veljavne ugotovitve — vsaj kar se tiče uradnih dejavnikov in njihovega odnosa do vsega, kar je povezano z nacizmom in s pojavi neonacizma — niso bile edini kritični prispevek k omenjeni obletnici tragičnih dogodkov pred štiridesetimi leti. Obletnica „kristalne noči“ je v obeh „prizadetih“ državah in tudi v širši mednarodni javnosti ponovno sprožila razpravo ne le o tedanjih dogodkih, marveč predvsem tudi o tem, kaj smo se iz zgodovine naučili. Ravno v tej zvezi pa je treba vedno spet opozarjati na dejstvo, da se določeni krogi iz zgodovine nočejo učiti.

Saj je vendar značilno, da imamo ravno v ZR Nemčiji in v Avstriji vedno znova spet opraviti z najrazličnejšimi poskusi oživljanja tiste miselnosti, ki je pred štiridesetimi leti privedla do „kristalne noči“ in v naslednjih letih do zločinskega umora milijonov nedolžnih ljudi — samo zato, ker kot pripadniki drugih narodnosti ali drugih ras po mnenju nemškega herrenvolka niso bili vredni živeti. Vedno znova pa v obeh državah tudi doživljamo, kako celo na najvišjih uradnih mestih govorijo o tem, da je tedanje dogodke treba pozabiti.

Ravno sedaj je v ZR Nemčiji v teku ponovna razprava o zastaranju nacističnih zločinov in je bilo prav za 40-letnico „kristalne noči“ slišati glasove, da da-

Restriktivno ukrepanje značilno za manjšinsko politiko Avstrije

Ob drugi obletnici zloglasnega jezikovnega preštevavanja je prišlo v okviru solidarnostnega gibanja za pravice manjšin do raznih akcij, namenjenih širjenju resnice o protimanjšinskem značaju avstrijske manjšinske politike in protestom proti tej politiki. Ena takih akcij je tudi izjava, ki jo je za to priložnost objavil salzburški solidarnostni komite za pravice manjšin in v kateri je rečeno:

Dne 14. novembra je druga obletnica dneva ljudskega štetja 1976, tistega ljudskega štetja, ki je pravzaprav bilo ugotavljanje manjšin. Kajti preštevali naj bi manjšine, predvsem Slovence na Koroškem in Hrvatke na Gradiščanskem. Od ugotovljenega števila pripadnikov manjšin naj bi bilo odvisno priznanje pravic iz člena 7 državne pogodbe. To pa nasprotuje državni pogodbi, kajti pravice iz člena 7 niso omejene na določeno število pripadnikov manjšin, marveč se morajo uveljaviti na določenem ozemlju, kjer manjšine živijo. To ozemlje pa je znano, kot dokazujejo številni dokumenti (npr. dokumenti o izseljevanju Slovencev v času nacistične oblasti ali šolska odredba iz leta 1945).

Predvsem zaradi tega so manjšinske organizacije tudi pozvale na bojkot preštevavanja. Kako uspešen je bil poziv, kažejo dosedanja neuradni rezultati štetja (uradni objavi rezultatov se je urad zveznega kanclera doslej izmikal), po katerih so npr. na Dunaju ugotovili več Slovencev in Hrvatov kot pa na Koroškem in Gradiščanskem.

Toda kljub temu hočejo na podlagi teh neuporabnih rezultatov izvajati zakon o narodnih skupinah, kar jasno pomeni masivno poslabšanje položaja manjšin. Po drugi strani pa so celo ti minimalni „pristaniki“ v korist narodnih manjšin nemško-nacionalnim silam trn v peti, predvsem Koroškemu Heimatdienstu (KHD), ki je celo maloštevilne dvojezične napise, ki so bili po štetju postavljeni na dvojezičnem ozemlju, imenovali sramotne madeže.

Vendar niso sramota dvojezični topografski napisi, temveč dejstvo, da jih je tako malo. Kajti to restriktivno ukrepanje odgovornih državnih organov pri namestitvi dvojezičnih topografskih napisov je značilno za celotno manjšinsko politiko v Avstriji.

Italijani v Kopru

hočejo biti subjektiven dejavnik v socialistični samoupravni družbi

Ves ta teden je za pripadnike italijanske narodnostne skupnosti v Kopru v znamenju 30. obletnice ustanovitve njihove osrednje organizacije — Skupnosti Italijanov „Antonio Gramsci“. V tem okviru prirejajo razstave, literarni večer, pevske nastope, slavnostno akademijo, športna srečanja in druge manifestacije, s katerimi prikazujejo svoje življenje in delo.

Ob jubileju svoje osrednje organizacije pa so Italijani v Kopru jasno opredelili tudi svoj položaj, ko so poudarili, da hočejo biti subjektiven dejavnik v gradnji in izpolnjevanju socialistične samoupravne družbe. Pri tem so opozorili na nekatera še ne povsem zadovoljivo rešena vprašanja, zlasti na področjih šolstva in uveljavljanja dvojezičnosti — vendar krivda

po njihovem ni morda v pomanjkljivi zakonodaji, marveč predvsem pri njih samih, v pomanjkljivi osveščenosti, tako da se vse premalo poslužujejo pravic, ki so jim zagotovljene.

Po drugi strani pa je italijanska skupnost v Kopru zadnja leta dosegla tudi lepe uspehe, zlasti kar zadeva njeno politično udeleževanje, saj ima svoje predstavnike v občinski skupščini in drugih upravnih organih. Taka politika bo italijanski skupnosti — kakor zagotavljajo njeni predstavniki — omogočila ne le ohranitev kulturnih in jezikovnih tradicij, temveč tudi nadaljnji vsestranski razvoj kot svojevrstno obogatitev splošne družbene resničnosti, ne da bi se morala manjšinska skupnost spojiti (asimilirati) z večinskim narodom.

Ravno iz tega spoznanja italijanska skupnost poudarja tudi potrebo čim tesnejših in trajnih vezi z matično domovino Italijo, hkrati pa se zavzema za kar najbolj tvorno sodelovanje s slovensko narodnostno skupnostjo v Italiji. Tovrstne vezi že obstajajo in se zadovoljivo poglabljajo v obojestransko korist. Sicer pa segajo te korenine že 30 let nazaj — in že tedaj so bili pripadniki italijanske skupnosti trdno prepričani, da bodo lahko odigrali pomembno vlogo zbliževanja med slovenskim in italijanskim narodom.

Šestdeset let KPA

Ob koncu minulega tedna so doživele višek prireditve ob 60-letnici Komunistične partije Avstrije. Na osrednji proslavi na Dunaju je predsednik KPA Franz Muhri poudaril, da so se avstrijski komunisti vedno zavzemali za Avstrijo. Pri tem je posebej opozoril na njihov delež v borbi proti fašizmu, saj so bili prav komunisti najbolj številni tako med žrtvami nacizma kakor tudi med borci proti nacifašizmu. Zato pa KPA tudi sodi med tri državotvorne stranke — poleg predstavnikov SPÖ in ÖVP je tudi predstavnik KPA leta 1945 podpisal proglas o razglasitvi avstrijske republike. Prireditve ob 60-letnici KPA so potekale pod geslom „KPA vedno za Avstrijo“.

Ob 60-letnici KPA, ki je sovpadala s 60-letnico avstrijske republike, je KPA prejela številne čestitke tudi iz drugih držav.

Koledar z vlogo mostu med Slovenci po svetu in domovino

Pester kot vsako leto, zanimiv kot vsako leto in lep kot vsako leto — tako bi lahko v kratek stavek strnili oceno „Slovenskega koledarja“, ki ga je Slovenska izseljenska matica v Ljubljani pravkar izdala za leto 1979. Kajti tudi letnik XXVI. „koledarja za Slovence po svetu“ ostaja zvest tradiciji te vsakoletne publikacije, namenjene rojakom, ki jih je usoda razpršila širom po svetu, in zasnovane kot most, ki naj bi jih povezoval s staro domovino, z narodno celoto v eno veliko družino, ne glede na to, kje izven Slovenije je eden le začasno zaposlen ali kje na tujem je pognal korenine in našel novo domovino.

Na 352 straneh je uredniški odbor (glavni urednik Drago Seliger, odgovorna urednica Mila Senk in oblikovalec P. Žebre) spet zbral izredno bogato gradivo, ki v besedi in sliki po eni strani predstavlja rojakom po svetu staro domovino Slovenijo in tudi širšo Jugoslavijo, po drugi strani pa narodno matično seznanja z življenjem njenih sinov in hčera, ki so bodisi začasno kje v evropskih deželah ali pa stalno nekje v Ameriki, Avstraliji in drugod po svetu. Ravno v tem medsebojnem spoznavanju pa opravlja „Slovenski koledar“ svojo lepo in koristno nalogo, izpolnjuje svojo plemenito vlogo.

Vsebinsko koledarja je na tem mestu seveda mogoče predstaviti le v grobih obrisih.

V prvem delu se vrstijo članki o Sloveniji in Jugoslaviji: govora je o mednarodno znani folklorni skupini „France Marolt“, o Jugoslaviji in njenem mednarodnem uveljavljanju, o tretji slovenski škofiji Koper, o pomembnih dogodkih iz narodno-osvobodilne vojne, o krajevnih lepota posameznih krajev, o razvoju in uveljavljanju gospodarskih podjetij, o novem predoru pod Učko, o 50-letnici slovenskega radia in 20-letnici slovenske televizije, o športni dejavnosti in o marsičem drugem, kar bo Slovence po svetu zanimalo, saj jim bo še bolj približalo staro domovino.

V ta del koledarja je uvrščen tudi prispevek Draga Košmrlja, ki piše o boju zamejskih Slovencev za njihove pravice — o Slovencih v Italiji, v Avstriji in na Madžarskem, katerih položaj se od države do države v marsičem razlikuje, vendar jim je skupna odločenost, da nadaljujejo boj za svoje pravice.

Drugi del koledarja pa je od-

merjen prispevkom o življenju slovenskih ljudi v tujini — slovenskim izseljencem tako v Evropi kot predvsem na daljnih celinah, kjer kljub oddaljenosti od matičnega naroda in rodne zemlje iz roda v rod presajajo zvestobo narodu in ljubezen do materinega jezika. Lok sega od znanstvene obdelave problema od-

seljevanja ljudi preko opisa delovanja slovenskih društev v Zvezni republiki Nemčiji, na Švedskem in v Švici pa do široke palete slovenske aktivnosti v Argentini, v Avstraliji, v Kanadi, v Združenih državah Amerike in morda še drugod. To je pravzaprav visoka pesem slovenske trdoživosti in sposobnosti, zaključuje pa se zelo domiselno s pregledom slovenskih narodnih domov, dvoran in klubov v ZDA, saj nam ta seznam, naj bo še tako statistično suhoparen, pripoveduje o brezmejni narodni zavesti, iz katere so si naši rojaki v Ameriki zgradili nepregledno vrsto s tvornim življenjem in trdim ustvarjanjem napolnjenih „spomenikov“ slovenskega rodu.

Bistven del koledarja pa je — kakor vsako leto — razumljivo spet področje ilustracij. Članke in leposlovne prispevke v prozi in verzu dopolnjuje več sto črno-belih slik, kalendarij pa krasijo čudovite celostranske barvne ilustracije, ki prikazujejo ljudske plesne iz vseh slovenskih pokrajin. Ta dragoceni zaklad slovenske kulture je predstavljen v izvedbi Akademske folklorne skupine „France Marolt“, katere posnetek krasi tudi naslovno stran koledarja.

Če hočete napraviti lepo darilo sebi ali svojim prijateljem, potem kupite „Slovenski koledar“, ki ga lahko naročite tudi v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu (Pavličeva 5-7) ali neposredno pri Slovenski izseljenski matici v Ljubljani (Cankarjeva cesta 1/II).

Mednarodno priznanje za Valentina Omana

Koroški umetnik in naš rojak **Valentin Oman** je bil spet deležen visokega mednarodnega priznanja: prejel je namreč eno izmed nagrad, ki so jih podelili na letošnjem 5. grafičnem bienalu v zahodnonemškem mestu Frechen.

Na mednarodni razstavi grafike v Frechenu sodelujejo priznani umetniki iz številnih držav sveta, med njimi tudi taki, katerih imena so pojem v svetu sodobne grafike. Zato nagrada na tej prireditvi brez dvoma predstavlja visoko priznanje.

Valentinu Omanu k uspehu, ki ga je ponovno zabeležil s svojo umetnostno izpovedjo, iskreno čestitamo!

Vračanje kulturnih vrednot

Na poziv specializirane organizacije Združenih narodov za kulturo, znanost in izobrazbo (UNESCO) se je začela široka akcija za vračanje kulturnih vrednot. UNESCO je namreč pozval nekdanje kolonialne države, naj vrnejo deželam v razvoju njihove ukradene, zaplenjene ali za mal denar odkupljene umetnine, ki so jih prepeljali v Evropo, pa tudi v Ameriko in drugam, kjer zdaj krasijo muzejske ali tudi zasebne zbirke.

Akcije za vrnitev kulturnih vrednot seveda ne bo mogoče izpeljati tako, da bi zdaj evropski in ameriški muzeji spraznili svoje bogate zbirke, kajti mnoge dragocenosti so tekom časa že postale sestavni del zgodovine držav, ki so si jih prilastile. Zato je direktor UNESCO tudi predlagal „kompromisno“ rešitev: izberejo in vrnejo naj se vsaj tisti reprezentativni predmeti, katerih odsotnost iz domovine je psihološko nesprejemljiva, ker krni nacionalno identiteto prizadetih ljudstev.

Izgleda, da bo po tej poti možno urediti marsikatero doslej sporno zadevo. Med posameznimi državami so že sklenili dvostranske dogovore in sporazume, po katerih so se nekdanje kolonialne države obvezale, da bodo del svojih zbirk vrnile tja, od koder so jih nekaj odnesle. V tej smeri pomeni važen korak naprej tudi mednarodni simpozij, ki je bil pred nedavnim na Siciliji in na katerem so se zbrali direktorji muzejev, arheologi in drugi strokovnjaki iz raznih držav.

Brez dvoma pa bo treba premostiti tudi še številne ovire, ne nazadnje iz preprostega razloga, da se sedanji lastniki tujih dragocenosti ne marajo priznati za krivce, saj bi s tem priznali, da so te dragocenosti nekaj — ukradli.

2

ničevalca človekovih pravic hkrati posameznik in kolektiv, tj. ljudstvo, narod, kateremu posameznik pripada. Kar se tiče pravice do samoodločbe, to nujno pomeni, da imajo ljudstva oz. narodi pravico, da se za svobodo in neodvisnost bore, če je treba tudi z orožjem v roki, da se za to borbo organizirajo, in da nastopajo kot subjekt v mednarodnem življenju — kot primer navajam status PLO kot zastopnika palestinskih Arabcev in SWAPO kot zastopnika namibijskega ljudstva. Menarodna skupnost jim je dolžna dati politično in vsako drugo pomoč, po zmagi pa jih priznati kot državo ali pa jim priznati pravico, da se kot kolektiv vključijo v drugo državno organizacijo, kar je med drugim vsebovano v Deklaraciji o načelih mednarodnega prava glede na prijateljske odnose in sodelovanje med državami, v skladu z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov.

Kakor je to posebej poudarjeno v prvih členih obeh paktov, s samim konstituiranjem v neodvisno državo ali s samo priključitvijo k drugi državi pravica do samoodločbe še ni izčrpana. Zahteva namreč kontinuirano uveljavljanje in izvajanje suverenosti nad naravnimi bogastvi in viri, kar je podlaga za samostojen razvoj.

Gre za načelno izredno pomemben razvoj, za priznanje vsaj v načelu t. i. kolektivnih pravic kot pravic kolektiva, in ne le kot pravic pripadnikov kolektiva — za priznanje pravic, ki jih kolektiv ima in jih kot kolektiv

SAZU praznuje

„Akademija želi seznaniti našo javnost s svojo zgodovino od predhodnikov „Akademija operosorum“, ki segajo v konec 17. in v 18. stoletje, in prizadevanj po prvi svetovni vojni za slovensko akademijo, zlasti pa tudi z rastjo v novi Jugoslaviji. Pokazati želi svoje znanstvene in umetniške dosežke, svoja sedanja prizadevanja in načrte za prihodnost.“

Tako je predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani akademik prof. dr. Janez Milčinski opredelil namen letošnjega praznovanja najvišje slovenske znanstvene in umetnostne ustanove, kajti SAZU praznuje letos 40-letnico svojega obstoja.

Za svoj jubilej pripravlja SAZU vrsto prireditev, ki bodo dosegle višek z osrednjo slovesnostjo 14. decembra, na kateri se bodo zbrali najvišji predstavniki družbenopolitičnega in kulturnega življenja Slovenije ter zastopniki drugih domačih in tujih akademij ter znanstvenih in kulturnih ustanov. Svoje praznovanje pa bo SAZU poudarila tudi z drugimi prireditvami, med katerimi je treba posebej omeniti predstavitev vseh dosedanjih izdaj akademije v Narodni in univerzitetni knjižnici, medtem ko bodo v Prešernovi dvorani v stavbi akademije na ogled dela akademikov ter prikazan zgodovinski razvoj SAZU.

Misel na organizacijo znanstvenega dela se je porodila že ob ustanovitvi ljubljanske univerze pred 59 leti, potem je bilo leta 1921 ustanovljeno Znanstveno društvo za humanistične vede, po dolgotrajnih naporih, v katerih je sodelovala vsa takratna napredna slovenska javnost, pa je bila končno z zakonom ustanovljena Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki je 7. oktobra 1938 imenovala prve redne člane. Svoje pravo mesto in polni naslov pa je Slovenska akademija znanosti in umetnosti dobila leta 1948, ko ji je bilo z zakonom priznано najvišje poslanstvo v Sloveniji in naložena dolžnost, da združi najpomembnejše znanstvenike in umetnike ter z vsemi močmi prispeva k napredku znanosti in umetnosti, posebno v tistih razsežnostih, ki so pomembne za gospodarski in kulturni razvoj Slovenije in Jugoslavije.

„Enotnost“ spet izšla

Za mesec november je izšla 3. številka časopisa „Einheit-Enotnost-Jedinstvo-Egyseg-Svornost“, to je skupnega glasila vseh solidarnostnih komitejev in iniciativne skupine za pravice manjšin v Avstriji. Na osemih straneh prinaša vrsto prispevkov in poročil, ki naj bi v avstrijski javnosti prispevali k boljši informiranosti o manjšinski problematiki, predvsem pa v vrstah večinskega naroda izpodbijali protimanjšinsko nastojenje, ki je bilo oblikovano z dolgotrajnim manjšinam sovražnim pisanjem velikega dela avstrijskega tiska in drugih sredstev množičnega obveščanja.

Vsebinsko je zato loko, ki ga razpenja „Enotnost“, zelo širok. Segajo od poročil o življenju in dejavnostih manjšin v Avstriji preko izjav, stališč, sklepov in akcij solidarnostnega gibanja vse tja do informacij o položaju in problematiki manjšin drugod. Pri tem pa manjšinska vprašanja niso obravnavana kot nekaj posebnega, izoliranega, marveč kot sestavni del celotnega družbenega dogajanja, kakor je tudi boj za pravice in enakopravnost manjšin sestavni del boja za splošno demokratizacijo družbe, države.

Iz najnovejše številke „Enotnosti“ bi posebej omenili nekaj kritičnih ugotovitev ob 2. obletnici ugotavljanja manjšin, zapise o prireditvah

okoli 10. oktobra (v tej zvezi je posebno „poučen“ prikaz dolgotrajnega in vendar brezuspešnega boja za dvorano v Celovcu, kjer bi imeli „oktobrski tabor“ — koroška atmosfera, o kateri gotovi ljudje zelo radi pohvalno govorijo, se je pokazala v vsej svoji nestrpnosti, samo zato, ker je šlo za dvojezično prireditev), poročilo o mladinski delovni akciji za gradnjo kulturnega doma v Šentprimozu, komentar o še vedno nerešenem problemu Rebrcer ter informativen članek o manjšinskem problemu v Franciji. Poleg tega pa beremo v „Enotnosti“ še marsikaj zanimivega o gradiščanskih Hrvatih (o njihovem boju za lastne oddaje v radiu, o novi hrvaški kulturni reviji „Pokus“ — o njej smo v našem listu že poročali, op. ured.), poročila o prireditvah koroških Slovencev, predvsem pa izjave in stališča organizacij in posameznih pripadnikov večinskega naroda, ki sodelujejo v solidarnostnem gibanju ter na najrazličnejše načine podpirajo boj za manjšinske pravice.

Ravno ta podpora pa nas utrjuje v prepričanju, da v našem boju nismo sami — demokrati so z nami. Širjenju in utrjevanju tega demokratičnega zavzetstva uspešno služi tudi list „Enotnost“, ki ga lahko naročite pri Solidarnostnem komiteju za pravice manjšin, 9010 Klagenfurt-Celovec, poštni predal 497.

MARIJA VILFAN

ČLOVEKOVE PRAVICE

(Ob tridesetletnici Splošne deklaracije človekovih pravic)

S tem je ne samo izražena pravica do samoodločbe, temveč je, zlasti glede na mesto tega določila, precizirana tudi misel iz preambule — tudi te identične v obeh paktih — da marajo biti ustvarjeni pogoji, da lahko vsakdo uživa tako svoje ekonomske, socialne in kulturne, kakor tudi državljanske in politične pravice. Če naj bi govorili o prioritetah, potem gre ta po vsej strukturi paktov pravici do samoodločbe, kakor jo danes razlagajo Združeni narodi.

Tega pa se članice Združenih narodov vse jasneje zavedajo, kar prihaja do izraza v njihovih dokumentih. V tem pogledu dokumenti Združenih narodov resnično odsevajo spremenjeno strukturo sveta. V tej zvezi je posebno pomembna resolucija,² sprejeta na lanskoletnem zasedanju generalne skupščine, ki posebej poziva mednarodno skupnost naj daje „prednost iskanju rešitev za množične in grobe kršitve človekovih pravic ljudstev in oseb, ki jih porajajo situacije, kakršne so npr. tiste, ko so posledica apartheida, vseh oblik rasne diskriminacije, kolonializma, tuje nadvlade in okupacije, agresije in groženj zoper državno suverenost, državno enotnost in ozemeljsko celovitost, kakor tudi priznavanja temeljne pravice ljudstev do

samoodločbe in temeljne pravice vsakega naroda, da uveljavlja popolno suverenost nad svojim bogastvom in naravnimi viri“.

Resolucija torej poziva k reševanju temeljnih problemov, ki zadevajo človekove pravice ne le kot pravice posameznika, temveč tudi kot pravice ljudstev in narodov, torej problemov, ki v mednarodno-pravnih dokumentih o človekovih pravicah niso zajeti tako široko in iz takega zornega kota kot v zgoraj omenjeni resoluciji.

Se nikoli ni prišla v kakem dokumentu Združenih narodov tako do izraza povezava med kolektivnimi in individualnimi človekovimi pravicami, povezava, na kateri je SFR Jugoslavija insistirala že v pripravi Splošne deklaracije o človekovih pravicah — kateri se je Zahod tako dolgo in vztrajno upiral — in ki je še danes ni pripravljen razumeti.³ Ob sprejetju te resolucije je časopis „Washington Post“, analizirajoč zgoraj navedeni odstavek, videl v njem celo zanikanje Splošne deklaracije o človekovih pravicah in patetično napisal, da v Organizaciji združenih narodov „s človekovimi pravicami pometajo“.

Danes pa sta po mnenju večine razpravljalcev v Združenih narodih nosilca in ures-

(preko organiziranosti in svojih zastopnikov) izvaja. Gre za preboj, katerega hoče SFR Jugoslavija doseči tudi na področju mednarodnega varstva manjšin.

O ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah

Ugotovili smo že pogojenost pravic posameznika s stanjem v družbi, kateri pripada, s stopnjo razvoja, ki ga je dosegla, in z možnostmi, s katerimi razpolaga. To je prišlo do izraza tudi na lanskoletnem 33. zasedanju Komisije za človekove pravice, ko je bilo na iniciativo držav v razvoju na dnevnem redu vprašanje uveljavljanja ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic iz splošne deklaracije človekovih pravic in Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah kot tudi proučevanje posebnih problemov, ki se nanašajo na človekove pravice v deželah v razvoju.

(Dalje v prihodnji številki)

² Resolucija generalne skupščine OZN — A/32/130 alternativni pristopi in poti ter sredstva v okviru sistema Združenih narodov za izboljšanje dejanskega uživanja človekovih pravic in temeljnih svobod.

³ Predstavnik Francije je npr. odločno negiral kolektivni vidik pravice do samoodločbe. Skušal je problem reducirati na vprašanje „demokratične zakonitosti“, ki naj bi se izrpavala v splošni volilni pravici in očitno bežal pred dejstvom, da se boj za uresničenje pravice do samoodločbe nujno pogostoma vrši v neparlamentarnih oblikah. „Demokratična zakonitost“ je jedro predloga Velike Britanije za Rodezijo.

Matiček na koroških odrih

V soboto in nedeljo je znana igralska skupina Zveze kulturnih organizacij Radovljica gostovala na Koroškem. Na sporedu je bila uprizoritev veseloigre A. T. Linharta „Ta veseli dan ali Matiček se ženi“. Na obeh predstavah — v soboto zvečer v kulturnem domu na Brnci in v nedeljo v farni dvorani v Železnia Kapli — sta bili dvorani polno zasedeni, kar prepričljivo dokazuje, da je odrska dejavnost še vedno privlačna in pomembna prosvetna dejavnost, ki pri nas na žalost nekoliko nazaduje. Prepričani smo, da sta obe izredno uspeli prireditvi odličnih Radoveljčanov dali novih spodbud za poživitev odrske kulturne dejavnosti pri nas na Koroškem.

V Radovljici rojeni (1756 leta) Linhart, ki je napisal omenjeno igro je bil kritični zgodovinar in prvi slovenski dramatik. On je slovenskemu jeziku odprl vrata na gledališki oder z dvema igrama, ki sicer nista sad njegovega izvirnega dramskega snovanja, temveč priredbi, prirojeni tedanjim slovenskim raz-

zasnuje načrt, kako bo preprečil baronove nakane. Po dogovoru med gospo in Nežko naj bi se baron sestal na vrtu s svojo gospo, preoblečeno za Nežko, Matiček pa z Nežko, preoblečeno za gospo. Na sestanku na vrtu baron dvori „Nežki“, ko pa zasači na vrtu „gospo“ z Matičkom, se hoče v navalu ljubosumnosti znesti nad njima, pri tem pa se samo osmeši, tako da stoji osmešen pred ljudstvom.

Matiček predstavlja v tej igri slovensko ljudstvo, ki je spregovorilo svoje mnenje o gospodi. Linhart je v dramski obliki razgalil podobo fevdalnih razmer in odlično oblikoval značaje in tipe ter prikazal navade tedanjega časa.

Čprav je Matiček izšel v tisku že leta 1790, ga niso mogli igrati prav tja do revolucijskega leta 1848. Od takrat je minulo precej let in Matiček je zaradi napredne ideje ter zgodovinske in umetniške vrednosti še vedno povpraševano delo na slovenskih odrih.

Ni naš namen, da ob gostovanju radovljiške igralske skupine presojamo kakšna je bila kakovost nastopajočih igralcev. Da je bila odlična že samo to pove, da je ta igralska skupina zastopala SR Slovenijo na srečanju gledališč Jugoslavije v Skopju. To je bilo veliko priznanje odrski umetnosti, kar naj si tudi mi vzamemo k srcu in damo v bodoče več pozornosti tej dejavnosti brez katere si kulturne dejavnosti oziroma razvoja le težko predstavljamo. Z izgradnjo novih kulturnih domov — v Št. Primožu, na Radičah in v Pliberku — bodo dani boljši pogoji, katere bo vsekaror treba izkoristiti.

Za nas koroške Slovence je bilo gostovanje Radoveljčanov izredno doživetje, za kar smo jim zelo hvaležni. Naša želja je, da kmalu spet pridejo in nas osrečijo s kakšno novo odrsko prireditvijo.

meram — to sta Županova Micka in Veseli dan ali Matiček se ženi.

Kratka vsebina Matička je sledeča: Graščak baron Naletel speljuje Nežko, hišno svojo ženo, svojo ženo pa muči z navidezno ljubosumnostjo. O vsem tem pa izve Matiček, baronov služabnik in Nežkin ženin, pa tudi baronica. Matiček

Občinska seja v Borovljah

Na petkovi seji občinskega odbora v Borovljah je bil soglasno sklenjen računski proračun, ki je prvič presegal 100 milijonov šilingov. Z zvišanjem proračunske vsote pa se veča tudi dolg, katerega dobršen del gre na račun pred nedavnim zgrajenega občinskega oz. kulturnega doma v Borovljah. Na seji so med drugim obravnavali in sklenili tudi prodajo šole v Kapli. Ob tej priložnosti je odbornik Volilne skupnosti Feliks Wieser opozoril odbornike, da naj opustijo misel, da bi tudi v Slovenem Plajberku zaprli šolo (občina se je že pogajala s Plajberžani, vendar je naletela na močen odpor), ker je le-ta življenjsko važna za tamkajšnje prebivalstvo. Soglasno je bil sprejet tudi predlog, da se tovarni Kestag ali kakor se sedaj imenuje „Vöest-Alpine-Werkzeuge und Drahtprodukte AG“ odobri posojilo v višini 6,3 milijona šilingov. Ta vsota, za del predvidenih investicij v tovarni, naj bi pomagala ohraniti že itak ogrožena delovna mesta.

Na seji je župan Woschitz tudi poročal o poteku pevske turneje pevskega zbora „Alpenrose“ v ZR Nemčiji. Povedal je, da je številno publiko nemških mest seznanil z zgodovino Koroške prav posebno pa s posebnostmi občine Borovlje in pri tem ugotovil, da se zelo čudi, kako slabo poznajo Nemci naše kraje.

Občinski odbornik Wieser je pozdravil pobudo, da se dela reklama za naš turizem v Nemčiji, pokazal je tudi razumevanje, da so za to turnejo morali prispevati vsi davkoplačevalci svoj delež, vendar je župana vprašal ali je nemški javnosti tudi povedal, da je leta 1920 45% ljudi v Borovljah glasovalo za Jugoslavijo in da se je za Avstrijo odločilo mnogo Slovencev zato, ker je bila v Avstriji republika v Jugoslaviji pa mo-

narhija, danes pa se kaj rado trdi, da v Borovljah ni Slovencev. Ali ste tudi povedali, je dejal Wieser, da je bilo leta 1942 iz južne Koroške pregnanih na stotine slovenskih družin in da je okrog 500 ljudi padlo v partizanih in s tem prispevalo krvav delež, da je Avstrija postala spet samostojna država. Če bi vse to povedali, bi bila nemška javnost prav gotovo bolj pozorna in zainteresirana, da spozna posebnosti Koroške in naše občine.

Kritično pripombo je dal Wieser tudi na račun pevskega zbora, ki čeprav deluje čisto na jugu in v sredini dvojezičnega ozemlja, ni našel potrebe, da bi zapel tudi kakšno slovensko pesem.

Iz molka, ki je sledil Wieserjevemu izvajanjem, lahko sklepamo, da nemška javnost v ZRN ni bila objektivno informirana in da ni imela priložnosti zvedeti za največjo posebnost Koroške — da tukaj živita dva naroda.

Otvoritev dvojezičnega otroškega vrta v Celovcu

V petek 10. novembra je bila v prostorih Mohorjeve hiše v Celovcu slovesna otvoritev dvojezičnega otroškega vrta „Naš otrok“. Poleg staršev so se slovesnosti udeležili predstavniki obeh osrednjih organizacij, jugoslovanski konzul v Celovcu Zorol Sandor, predsednik Komisije za manjšinska in izseljeniška vprašanja pri RK SZDL Slovenije Hartman Jože, celovski župan Leopold Guggenberger in številni drugi predstavniki javnega življenja.

Zbrano publiko sta pozdravila predsednica društva „Naš otrok“

Marija Širokonja in višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik, ki je orisal zgodovino in nastanek dvojezičnega otroškega vrta v Celovcu.

Želja slovenskih staršev je bila, da bi dvojezični vrtec imel možnost delovanja v okviru ostalih vrtcev v Celovcu, kar pa ni bilo mogoče realizirati. Zato so se odločili, da ustanovijo privaten otroški vrtec. Lokacijo je društvo „Naš otrok“ dobilo v Mohorjevi hiši, kjer je na razpolago pet lepo in sodobno urejenih prostorov. Stroške ureditve in vzdrževanja otroškega vrta nosita obe slovenski osrednji organizaciji, pomagali pa so tudi Slovenija, urad zveznega kancelerja in Karitas. Koroška deželna vlada se ni dala kakšne podpore, češ da je predpogoji imeti v vrtcu najmanj 15 otrok.

Strokovno vodstvo dvojezičnega vrta v Celovcu imata otroški vzgojiteljici Mosey Marica iz Sveč in Zablatnik Anica iz Biljovca. Trenutno obiskuje vrtec deset otrok.

Z ureditvijo dvojezičnega otroškega vrta v Celovcu imajo otroci priložnost naučiti se materinega jezika in drugega deželne jezika. To se pravi, da imajo tudi starši nemških otrok možnost dati svoje malčke v vrtec, kjer bodo imeli priložnost naučiti se jezika naroda soseda, kar ni samo velika pridobitev, temveč tudi lep prispevek k boljšemu medsebojnemu razumevanju. Dr. Apovnik je v svojem govoru med drugim poudaril, da je manjšina z ustanovitvijo dvojezičnega otroškega vrta ponudila večinskemu narodu roko, kar je lepa gesta v korist medsebojnemu razumevanju. Poldnevni obisk otroškega vrta stane mesečno 400, celodnevni obisk pa 650 šilingov. Kakor smo že omenili, imajo možnost prijave svojih otrok tako slovenski kakor tudi nemško govoreči starši.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V CELOVCU

V A B I L O
na

planinsko razstavo

fotografa JAKE ČOPA v počastitev 200-letnice prvega pristopa na Triglav in 25-letnice obstoja Slovenskega planinskega društva v Celovcu

v soboto 18. novembra 1978 ob 17. uri v prostorih AULA SLOVENICA v Celovcu, Pavličeva 5-7. Razstava bo odprta do 24. nov. Po otvoritvi razstave bo ob 17.30 uri

občni zbor

Slovenskega planinskega društva s skromno slovesnostjo ob priložnosti 25-letnice društvenega obstoja.

Prisrčno vabljeni!

PRI PLANINCIIH NA KRIŠKI GORI

Zadnje nedeljo v oktobru smo slovenski planinci na Koroškem naredili izlet na znano razgledno Kriško goro nad Tržičem oz. vasjo Križe, po kateri ima ta gora ime. Greben gore je najvzhodnejša vzpetina Kamniških Alp.

Pod Kriško goro je kot smo že omenili vas Križe, ki ima svoje planinsko društvo in tudi svojo planinsko postojanko „Koča na Kriški gori“, ki se nahaja na 1471 m višine.

Pred nedavnim so bili planinci iz Križev na Bleščeči planini. Tokrat so nas povabili, da jih obiščemo v njihovi planinski postojanki na Kriški gori. Seveda smo se radi odzvali povabilu. Dogovorjenega dne smo se srečali pred šolo v Križah in se potem skupno z avtomobili odpeljali do gorske vasi Gozd, ki je v zadnji vojni mnogo pretrpela. V jeseni leta 1944 se je v tej vasi Kokrški odred boril z okupatorjem in belogardisti. Iz maščevanja, ker je vas sodelovala s partizani, so Nemci pregnali vaščane in vas zažgali. Sploh je prebivalstvo tega kraja mnogo pretrpelo, saj je bila tod zibelka partizanstva širšega kranjskega območja. O tem priča vzdignjena spominska plošča na eni izmed hiš, kjer piše, da se je tam 7. 7. 1941 formirala prva partizanska četa kranjskega okraja.

Iz tega zgodovinskega kraja nas je pot vodila na vrh slemena, kjer kraljuje izredno lepa planinska postojanka „Koča na Kriški gori.“ Pogled, ki se nam je nudil, se ne da popisati, tega moraš doživeti. Naj samo omenimo nekaj „cukrčkov“, s katerimi postreže ta kraj na Kriški go-

ri. Pod nami se je razprostiral pogled po širni Ljubljanski kotlini, največkrat pa je bil na Triglavsko pogorje z očakom Triglavom na čelu pod katerim smo celo videli gladino Blejskega jezera. Bližnji sosedje, ki so pritegnili naše poglede, so bili na zahodu gozdna Dobrča, na vzhodu skalnati Storžič, na jugu pa Karavanke z dolgim narezanim grebenom Košute. Kot smo uživali ob pogledu s te razgledne točke, tako smo tudi uživali v izredno prijetni družbi naših gostiteljev, katerim se tem potom ponovno zahvalimo za njihov nadvse prisrčen sprejem.

Srečanje s planinci iz Križev nam bo ostalo v nepozabnem spominu. Prepričan sem, da bodo naši fantje in dekleta te prijazne ljudi in njihovo lepo postojanko še večkrat obiskali.

Srečanje s planinci iz Križev je bilo za nas koroške planince veliko doživetje. Ob priložnosti tega srečanja smo jih povabili na protibisk v našo kočo na Bleščeči planini; upamo, da se bodo kmalu odzvali našemu vabilu.

Udeleženec izleta

Visoko priznanje

Pred dnevi je bil z ukazom predsednika republike SFRJ Josipa Broz-Tita za posebne zasluge in dosežene uspehe pri delu, ki ima poseben pomen za socialistično izgradnjo države, odlikovan univ. prof. dr. Gorazd Kušej z redom za zasluge za narod z zlato zvezdo.

Odlikovani je sin koroških staršev (oče iz Libuž).

Profesorju dr. Gorazdu Kušejju k podelitvi visokega priznanja iskreno čestitamo.

Krajevno Združenje Zveze slovenske mladine v Železni Kapli vabi na

radijsko oddajo „SPOZNAVAJMO SVET IN DOMOVINO“

v soboto 25. novembra ob 17. uri v hotelu „Obir“ v Železni Kapli.

Prisrčno vabljeni!

Klub slovenskih zgodovinarjev in geografov na Koroškem vabi na predavanje

„SLOVANI V AVSTRIJI IZ VIDIKA KRAJEVNIH IMEN“

ki bo v torek, dne 21. novembra 1978 s pričetkom ob 19. uri v dvorani aula slovenica, Pavličeva 5-7

Predaval bo univ. docent dr. Otto Kronsteiner (Institut za slovansko filologijo, Dunaj) Po predavanju (v nemškem jeziku) bo možnost diskusije

Prisrčno vabljeni!

Razpis glasbenega pouka

Po uspešnem pričetku letošnje spomladi v Pliberku, se je Slovenska prosvetna zveza odločila, da bo to dejavnost razvila tudi na Gurah, v Rožu in Zili.

Torej vabimo starše, ki bi želeli, da bi se njihovi otroci naučili kakšen instrument, da svojega otroka prijavijo pri Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu ali pa pri krajevnih prosvetnih društvih, ki bodo skrbela za organizacijsko izvedbo glasbenega pouka.

Poučevali se bodo sledeči instrumenti: trobila (trobenta, pozavna, bas, rog itd.), pihala (klarinet, flavta, saksofon itd), klavir, harmonika, kitara in violina.

Pouk se bo odvijal v Bilčovsu ali pa v tistem kraju, kjer bo zadostno število prijav.

Vsi tozadevni pogoji bodo staršem sporočeni po prijavi njihovih otrok. Danes pa lahko že sporočamo, da bodo pogoji zelo ugodni in da bodo otroke učili kvalificirani strokovnjaki na glasbenem področju.

Slovenska prosvetna zveza
9020 Celovec, Gasometergasse 10/1

Ob Ohridskem jezeru v Makedoniji

Ze več let izrabljam moj dopust zato, da поблиže spoznavam lepote Jugoslavije ter življenje in posebnosti njenih narodov. Tokrat je moj obisk veljal svetovno znanemu Ohridskemu jezeru v Makedoniji. SR Makedonija in njegovo ljudstvo pa me je zanimalo tudi zato, ker ima podobno usodo kot jo imamo Slovenci. Kot živijo Slovenci tudi izven svoje matične dežele — v Avstriji, Italiji in Madžarski, tako živijo Makedonci, poleg v svoji republiki tudi v Bolgariji in v Grčiji.

Na ozemlju današnje Makedonije so pred našim šteljem prebivali Iliri, ki so v 4. stoletju osnovali svojo državo, ki je imela svoj največji obseg za Aleksandra Velikega. Po negovi smrti je država razpadla in v drugem stoletju pred našim šteljem prišla v sklop rimskega imperija. V dobi preseljevanja narodov je bilo makedonsko ozemlje pod Bizantinci. Slovani so se začeli naseljevati v Makedoniji v začetku 6. stoletja. Njihova samostojnost pa ni

1371 in zavzelje Skopja leta 1392 je spravila Makedonijo v več kot 500-letno sužnost. Makedonsko ljudstvo je bilo prepuščeno izkoriščanju in nasilju. Po berlinskem kongresu leta 1878 je Makedonija še ostala pod osmanskim cesarstvom (Srbija postala samostojna). Peščica Makedoncev, ki se je zalala na zahodu, je leta 1893 ustanovila revolucionarno VMRO. Ta je leta 1903 izvedla „ilindensko vstajo“ in ustanovila t. im. kruševsko republiko.

trajala dolgo, ker so jih podjarmili Bizantinci. Pod bizantinskim gospodvom so makedonski Slovani bili do začetka 9. stoletja, ko so z vzhoda prišli Bolgari (Turkom sorodno ljudstvo, katerih domovina je bila med Črnim in Kaspijskim morjem, ki pa se je poslovanilo) in zasedli ozemlje na katerem so prebivali Makedonci. V drugi polovici 10. stoletja so se makedonski Slovani ofrli bolgarske nadvlade in ustanovili svojo lastno državo pod Samuelom, ki je obsegala Tesalijo Epir, Zahumlje, Dukljo, Raško, Bosno, severno Bolgarijo in del Albanije. Leta 1018 je ta država razpadla in Makedonija je spet prišla pod Bizanc. Začel se je proces grečizacije slovanskih makedonskih fevdalcev. 1230 je vsa Makedonija do Skopja in Ohrida prišla spet pod Bolgare, deset let za tem pa pod Srbe. Za časa vladanja srbskega carja Dušana je postalo Skopje središče velike srbske države. Turška zmaga ob reki Marici leta

Vstajo so Turki udušili s krvjo in požigi. Nad 30.000 Makedoncev je takrat zbežalo v inozemstvo.

Pod pokroviteljstvom carske Rusije je bil leta 1912 sklenjen balkanski pakt po določbah le-tega je bila Makedonija ob razpadu turškega cesarstva razdeljena med Srbijo, Bolgarijo in Grčijo, namesto da bi ji dali svobodo. Vardarska Makedonija, ki je pripadla Srbiji, je v stari Jugoslaviji veljala za južno Srbijo. Makedonci niso uživali pravic posebnega naroda. Šele v zadnji vojni jim je NOB prinesla samostojnost. Zbor ljudskih zastopnikov je na Ilinden 2. avgusta 1944 v manastiru Pohara Pčinjskega proglasil svobodo in enakopravnost makedonskega naroda v okviru demokratične federalne Jugoslavije.

Ta kratki opis zgodovine makedonskega ljudstva sem naredil zaradi tega, da se kot tujec, če prideš v to deželo lažje znajdeš, saj je Makedonija

in zlasti Ohrid z njegovo okolico edinstven zgodovinski muzej skozi stoletja.

Kot sem že omenil je veljal moj obisk biseru Makedonije Ohridskemu jezeru z njegovo bližnjo in daljnjo okolico. Največji in privlačnejši kraj je seveda mesto Ohrid, katerega na vrhu griča krasi mogočna Samuelova trdnjava. Izkopanine pričajo, da je bilo tod naselje že v ilirskih časih, imenovalo se je Lihnidos. Bilo je glavno mesto pokrajine Desaretia (na to pokrajino spominja mogočni in sodobno urejeni hotel „Desaret“ v Peštanih). V Ohridu in v 30 km oddaljenem Sv. Naumu sta v 9. in 10. stoletju delovala učenca sv. Cirila in Metoda brata Kliment in Naum, ki sta širila cirilmelodijsko kulturo. Oba sta bila tudi ustanovitelja prve slovanske univerze (9. stoletje). Car Samuel je proglasil Ohrid za glavno mesto makedonske države. On je obnovil tudi trdnjavo nad mestom, ki še danes obstoja in daje mestu še posebno privlačnost. S trdnjave se nudi prelep pogled po ohridskem „morju“ in gorah, ki ga obrobajo. Za časa pol tisočletja trajajoče zasedbe po Turkih, je Ohrid zelo zaostal. Po drugi svetovni vojni je mesto doživelo hiter razvoj zlasti na turističnem področju, saj danes slovi kot najbolj znan turistični kraj Jugoslavije.

Izrednega kulturno-zgodovinskega pomena so ohridske cerkve. V glavnem so to pravoslavne cerkve, nekaj mošej in ena katoliška cerkev. Ko so prišli Turki (v 14. stoletju) so cerkve prebelili in jih spremenili v džamije. Ohrid s svojo okolico, ki se ponaša kar s 40 cerkvami izredne arhitekture (dragocene freske) je edinstven primer na Balkanu, kjer je na tako majhnem prostoru zbrano toliko zgodovinskih in drugih dragocenosti.

Ko sem se sprehajal ob obali Ohridskega jezera sem imel vtis, da se nahajam nekje na jadranski obali, takšne razsežnosti ima to jezero. Iz podatkov ki so bili na razpolago sem lahko ugotovil, da znaša površina jezera 367 km² (skoro 20 krat večje od Vrbskega jezera), od tega je 247 km² površine v Jugoslaviji in 119 km² v Albaniji. Jezerska gladina je v višini 695 m, najgloblji del jezera meri 286 m. 158 m višje ležeče Prespansko jezero, ki pa je mnogo plitveje (54 m) in ga od Ohridskega jezera loči gorovje Galičica, je pravzaprav glavni dobavitelj vode Ohridskemu jezeru in sicer skozi podzemne kraške razpokline. Zaradi te bistre (prefiltrirane) vode je Ohridsko jezero prozorno do globine 21 m in jasne, modre barve. Posebnost Ohridskega jezera je tudi v tem, da slovi po živalstvu, ki je bilo ločeno od drugih voda in je ohranilo lastnosti iz davnine. Podobne vrste se dobe le v daljnem Bajkalskem jezeru. Medtem ko so se do pred nedavnim prebivalci še preživljali z ribolovom, kar je dajalo le picle dohodke, je sedaj turizem bistveno spremenil sliko teh krajev in pa tudi življensko raven. Nekdanja ribiška vas Peštani se je spremenila v pomemben turistični gostinski center okoli ho-

Klub jugoslovanskih delavcev „TRIGLAV“ v Celovcu vlijudno vabi na

svečano proslavo

ob jugoslovanskem državnem prazniku dneva Republike v soboto, dne 25. novembra 1978 ob 17. uri v veliki dvorani delavske zbornice v Celovcu, Bahnhofstraße 44.

Gostuje:

MLADINSKI GLASBENO-PEVSKI ANSAMBEL „KNEŽJE“ IZ ZAGREBA

Na prireditve so prisrčno vabljeni tudi pripadniki slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Odbor

tela „Desart“, ki daje sedaj kruh nekdanjim ribiškim družinam (zaposliten in oddajanje sob).

Pa tudi drugače skrbijo za dobro počutje turistov ob Ohridskem jezeru. V katedrali Sv. Sofije, ki izvira iz 11. stoletja, prirejajo poleti znane mednarodne kulturne prireditve imenovane „Ohridsko poletje“, kjer nastopajo domači in svetovno znani ustvarjalci na področju glasbe. V Donjem Seraju ob jezeru se vsako leto odvijajo t. im. balkanski festivali narodnih pesmi in plesov. Poleg tega imajo na programu še celo vrsto drugih prireditev, tako da je dejansko odlično poskrbljeno za dobrobit gostov. Čeprav je pri nas na Koroškem v oktobru že posezonski čas (ni več gostov), so bili hoteli v Ohridu zasedeni, tako da sem moral prenočevati privatno.

Naj še omenim neko posebnost v arhitekturi Ohrida. Za stari del mesta, ki zajema področje med jezerom in Samuelovo trdnjavo, je značilno, da imajo hiše nadstropja pomaknjena navzven, da tako bolje izkoristijo dra-

goceni prostor v mestu. SR Makedonija si zelo prizadeva, da odpravi še zadnje ostanke nerazvilo, ki je posledica dolgotrajne turške vladavine in iz zapostavljanja od strani stare Jugoslavije, ki takrat ni priznala Makedoncev kot nacije, podobno kot jih danes ne prizna Bolgarija. Po naravi bogata dežela je zaradi nesrečnih zgodovinskih zapletljajev usodno zaostala, toda volja naroda, ki je končno dosegel svobodo, obrača krmilo razvoja z občudovanja vredno prizadevnostjo naglo naprej. Na mojem potovanju skozi Makedonijo sem lahko ugotovil, da gre za pomemben gospodarski napredek, ki se zlasti kaže v gradnji elektrarn (Mavrovo, Crni Drim), tovarn ter v pospeševanju kmetijstva z umetnim namakanjem in drugimi prijemi, ki delajo kmetijstvo donosno.

Škoda, da mi je bil čas kratko odmerjen. Kljub temu ni bilo težko ugotoviti, da makedonsko ljudstvo dela velike korake naprej — novim pridobitvam nasproti.

PI

Novost Gast 79

Medtem, ko so do sedaj na celovškem sejmu gastronomije in turizma GAST v okviru tekmovanja med bifeji sodelovala samo domača podjetja gastronomije, bodo na prihodnji GAST 79 v času od 17. do 25. marca sodelovala oziroma medseboj tekmovala tudi gostinska podjetja iz inozemstva. Celovski sejemski upravi se je posrečilo pridobiti za to tekmovanje moštva iz Jugoslavije, Italije, Francije, Zvezne republike Nemčije, Madžarske in Avstrije, ki bodo prišla v Celovec in tu demonstrirala pripravo kulinarčnih užitek njihovih dežel.

Da se je prijaviло toliko dežel, je vsekakor priznanje, da vlada veliko zanimanje za to prvo vsakoletno spomladansko sejemsko priredi-

tev GAST, ki ima danes velik mednarodni sloves. Namen tega tekmovanja je predvsem v tem, da zainteresirani gastronomi, tako domači kakor tudi inozemski, dobijo novih spodbud in tudi potrebni interes, da tudi v svojem območju gostu nudijo več sprememb in pestrosti v pripravljanju mrzlih jedil, brez katerih si danes splah ne moremo misliti vsakodnevnega jedilnega načrta.

Z organizacijo in izvedbo tega tekmovanja bifejev, na katerem si je mogoče priferiti zlati, srebrni in bronasti krožnik, ki ga najboljšim skupinam podeli sejemski uprava, bo vsekakor dosežen nov višek 11. strokovnega sejma za gastronomijo in turizem.

JANEZ ŠVAJNCER

46

Pridi k potoku

Krčmar Karba ni vprašal, kakšnega vruga je imel Jurij v mislih. Prijazno je pokimal, vprašal od daleč: „Kaj pa imate danes, da vas je toliko,“ in posredoval naročilo Tončki.

„Sejali bomo,“ je važno odgovoril Praprotnikov Jurij in si z dlanjo obrisal usta. „Ali ti niso povedali, da pridejo? A ne? Boš že zvedel. Prostora imaš dovolj. Ne pozabi, da sem jim jaz predlagal tvoj lokal. Se boš kaj izkazal? Ne zahtevam napitnine. Natoči mi še kozareček, da mi bo jezik bolj tekel.“ Karba mu je ustregel. Jurij je vzel kozareček iz natakarične roke, izpil in se obrnil proti prihajajočim, kakor da jih ne strpno pričakuje.

„Karba, v šoli strugajo tla, zato smo prišli k tebi,“ se je oglašil predsednik hišnega sveta Franc Firnež. „Gostilna je za javnost, jasno. Zato ni nerodna zadeva, da se zberemo tukaj.“

Krčmar Karba je prijazno skimaval, se priklonil ravnatelju Gvidu Zorcu in rekel: „Kako sem počaščen. Le kar vstopite.“ Obrnjen v poslopje je poklical: „Tončka, postavi mize skupaj, da bodo lahko sejali.“

„Nikar nobene ceremonije,“ je rekel Franc Firnež. „Naj ostanejo stoli in mize na svojih mestih. Se bomo že stisnili, da si ne bomo napoti.“

„Dolgo sem čakal,“ Karba je pazljivo gledal po ljudeh, „da so prišli delavci. Ti naši komunalci. Kar naprej se izgovarjajo na prezaposlenost.“

Ravnatelj Gvido Zorec je počakal, da so stanovalci vstopili. Zmajal je z glavo, ker med njimi ni ugledal Gregorja Šipka.

„Kaj ste zaskrbljeni, tovariš ravnatelj?“ je vprašal Karba. „Pri meni boste kmalu postali dobre volje. Iz moje gostilne gost ne sme oditi prej, dokler ni sit in napojen. Hočem

zadovoljiti vsakega. To je moja deviza. Zadovoljstvo tudi meni pomeni uteho.“

Sestanek hišnega sveta je bil okrnjen prav zaradi manjkajočega Gregorja Šipka. Franc Firnež je predlagal, da obrnejo dnevni red in pustijo prvo točko za nazadnje. Medtem se bo Gregor Šipek gotovo pojavil, drugače pa ga bodo poiskali. Stanovalci so soglašali s predlogom. Le Špela Hreščak je nekaj mrmrala. Pritegnili sta ji tudi Zinka Meglič in Dragica Flis.

„Mir, prosim,“ je rekel Franc Firnež. „Nerodna zadeva.“ Prebral je dnevni red in vprašal, ali ima kdo kakšno dopolnitev. Ker se nihče ni oglašil, je začel: „Dovolite mi, da jaz začnem.“ Prikimali so mu, in tako se je razgovoril.

Ni pozabil omeniti, da je med ljudmi v tem kraju že od nekdaj vladala sloga. Kolikor je bilo kaj sovraštva in hude krvi, so to povzročali posamezniki, kar pa ne pomeni, da so ljudje slabi. „Povsod so dobri in slabi,“ je zategnil in nadaljeval:

„Dilema s psičko Abo je vsekakor nerodna zadeva, ker ni med nami videti lastnika. Lastnica je pravzaprav poslovodkinja trgovine Zala Merhar. Vsa čast ji. Trgovino vodi v redu, obiskov je vsak dan več. Kaj to pomeni? Za naš kraj je dosežen napredek, kar bomo nekega dne vsi občutili.“

Naše ceste so makadamske. Preimenovali jih bomo v ulice in dokazali, da ne capljamo več za mestom. Zakaj bi samo v mestu imeli ulice, a ne?

Da ne pozabim. Dilema s psičko Abo je posvinjala že celo hišo. Stanovalci se pritožujejo. Ni mi vseeno, da prihajajo obtožbe do mene. Jaz jih samo sprejemam, odločam pa ne. „Vi,“ povzdignil je glas, „ki ste tukaj zbrani, boste odločili, ali bomo še trpeli to dilemo, ali pa boste rekli: zapik! bilo je dovolj, dolgo smo trpeli, zdaj pa ne bomo več.“

Kaj predlagate? Bodimo disciplinirani in govorimo počasi in razločno.“

Praprotnikov Jurij je pokvaril razpoloženje. Tista dva pelinkovca v njem sta že delovala. Vstal je, se izprsil in rekel: „Tovarišija, jaz sem za to, kar je povedal naš predsednik, da uničimo dilemo. Raztrgajmo jo na drobne kose, da ne bo ostalo od nje niti nitke. Če jo je Gregor Šipek povzročil, naj jo tudi

sam plača. Mi ne bomo dajali iz svojih žepov. Mene ne vlečite zraven, odtrgal se bom, četudi me privežete z verigo. Še imam moč v rokah.“ V znamenje dokaza je zavihal suknjin rokav in pokazal razgaljene mišice.

Ravnatelj Gvido Zorec je obžaloval, da ni temeljito pogledal dnevni red. Brnelo mu je po glavi, da je Praprotnikov Jurij sekal mimo in napačno razložil pomen dileme. Vrtal je po možganih, a ni se mogel spomniti, ali je dilema že nekaj rešena ali šele povod za reševanje. Vrag po teh prekletih tujkah, si je mislil, glasno pa je rekel:

„Jaz mislim, da bo Gregor Šipek moral nehati s tem, da vodi psičko Abo v svoje stanovanje. Človek in žival v istem prostoru ne gresta skupaj.“

„Tako je,“ je navdušeno pritrdil Praprotnikov Jurij in stišal glas. „Moje kure spijo v kurniku, psička Abo pa spada v utico. Jaz mu jo bom naredil, če mi bo Gregor Šipek kaj plačal.“

Stanovalci so onemeli. Trajalo je le trenutek in že je Špela Hreščak usekala: „Nič mu ne boš naredil utice! Psička Abo ni njegova! Naj skrbi zanjo Zala Merhar!“

„Tako je,“ je navdušeno pritrdil Praprotnikov Jurij in Praprotnikov Jurij pa se ni dal ugnati.

„Če mi bo lepo plačal, mu bom naredil utico.“ Spoštljivo je pogledal ravnatelja in pričakoval, da mu bo pokazal razumevanje. Ker je ravnatelj okleval, se je razpištoli. „Dajmo, ljudje nehalno prati umazano perilo.“

Te pripombe niso popolnoma dojeli. Učiteljice so se spogledale. Helena Plavec je sklonila glavo in pomislila, ali je Praprotnikov Jurij namigoval na njeno perilo. Obešala ga je na okno, pa saj so tudi kolegice počele ravno tako kot ona. Vzdigovala je roki z iztegnjenima kazalcema in sredincema proti predsedniku Francu Firnežu.

„Helena Plavec ima besedo,“ je rekel Firnež. „Ljudje, skušajmo biti složni. Zakaj se pripravimo okoli Gregorja Šipka in psičke Abe? Če jo ima, je to njegova stvar. Ali je kdo med nami, ki mu jo bo prevzel in namesto njega vodil na sprehod? Jaz že ne bom tekala s psičko. Sem učiteljica in mi je pod častjo. V prvi vrsti je naša dolžnost, da učimo

Zgodba o jabolku

Bilo je v pozni jeseni leta 1944. S pobočja kočevskih hribov, ki so bili že čez in čez pobeljeni s snegom, sem se spustil v dolino Kolpe. Bilo mi je, ko da sem stopil na prag domače hiše, čeprav sem bil daleč od doma. Tod niso pihali mrzli vetrovi, zima se še ni bila oglasila na obrežnih livadah. Kolpa je z glasnim šumom tekla mimo škrbastih čeri, da je bilo komaj slišati zamolke odmeve iz daljave. Tam za hribi nekje so grmeli topovi in treskale mine, tu pa je bilo tiho, mirno zavetje. Tu je bilo svobodno ozemlje, kjer si lahko brez skrbi počival ob cesti ali vasoval pri prijaznih ljudeh.

Ustavil sem se v napol podrti hiši, kjer je bila etapna kuhinja. To je bilo nekakšno partizansko gostišče, kjer si se lahko pogrel in dobil malo močnika za kosilo ali večerjo. Po dolgem potovanju čez kotanjaste hribe si se ga razveselil, čeprav je bil redek in neslan. Takrat je bilo malo živeža; vasi v tej dolini so skrbele za mnogo partizanskih enot. Sol pa je bila dragocena kot kruh, saj je bilo moč priti do nje le tako, da so šli ponjo partizanski intendantni na Hrvaško in jo mimo nešteti zased pritovorili v naše kraje.

Ob začrneli ognjišču v etapni kuhinji so sedeli trije partizani: kuhar in dva kurirja, ki sta potovala iz Loške doline v Belo krajino. Kurirja sta živahno kramljala o dogodivščinah na svojih poteh, kuhar pa se je čemerno držal, brskal s palico po žerjavici in gledal kotliček, kamor je bil vsul zadnji bokal koruzne moke.

„Danes se jih je že dvanajst ustavilo tukaj,“ je tarnal. „In kdove koliko jih še pride. Vse bi rad nasitil, ko bi jih imel s čim. Kaj si morem pomagati! Ljudje po vaseh še zase nimajo dovolj. Stare moke ni več, nove pa še ni iz mlina. Da bi mi vsaj krompirja pripeljali!“

„V Beli krajini je bolje,“ je menil eden izmed kurirjev. „Ondi so ljudje več pridelali kakor v tej debri. Samo da prideva čez Tančo goro, pa bo drugače!“

„Ej tako ne bo nikjer več, kakor je bilo na Primorskem,“ je menil drugi. „Kakšno polento smo tam jedli in kakšne klobase! Potlej pa še bokal vina — in šel sem čez Javornik kakor jelen. Kruh in klobasa — to je najboljša popotnja.“

„Ce pa ni drugega, so tudi sladke koreninice dobre,“ se je spet oglašil kuhar. „V nemški ofenzivi sem jih veliko pospravil. Pa gobe smo iskali, čaj iz robide pili in jelenov jezik kadili.“

Močnik v kotličku je veselo klokotal in pisikal. Kuhar ga je še nekajkrat premešal, potlej pa ga je odstavil in nam do vrha napolnil skodelice. Prav toliko ga je bilo, da smo ga imeli vsi štirje dovolj.

Po jedi sem stopil iz hiše in sedel na kamnito klop pred njo. Medlo sonce je utonilo za hribom onstran reke, bližal se je mrak.

Tedaj so prišli po cesti trije fantiči. Vračali so se iz šole. Ustavili so se pred visoko, košato

jablano in se vsi hkrati zazrli v njen vrh. Tam je viselo jabolko — eno samo rdečo jabolko. Kdove zakaj je ostalo med orumenelim listjem na drevesu — morda zato, da je vabilo lačne oči in kljubovalo sapi, ki se je včasih zaganjala vanj.

„Jaz ga bom,“ se je oglašil eden izmed fantičev in pobral kamen na cesti.

„Jablano boš že zadel, jabolka pa ne,“ se mu je rogal drugi.

„Čakaj, boš videl, kako bo odrčalo,“ je menil tretji in pobral debelo palico v jarku.

In že sta zletela med vejave dva kamna, za njima pa še palica. Jabolko se je zamajalo, padlo pa ni.

Tedaj je po cesti priropotal voz in se ustavil pred hišo. Kuhar je takoj prišel ven in še bolj

UGANKE

Mlad zdaj sem lep, svetlobel,
umazan ves slovo bom vzel,
(605U)

Nimam nog in vendar tekam
sem in tja, da se praši;
grizem, grizem, da pregrizem
klado z ostrimi zobmi.
(060Z)

Nepovabljen pridem sam,
siliti se pa ne dam;
kdor me videti želi,
leže naj in zameži.
(060UDS)

Prebrisana opica

Na košatem drevesu je se kmalu je spoznal, da iz te dela opica. Premišljala je, kaj bi počela, da ji ne bi bilo dolgčas. Pa je zagledala zelenca. Previdno se je splazila navzdol in ga zgrabila. Nekaj časa se je z njim igrala, potem pa se je tega naveličala in ker ni vedela, kaj naj z zelencom počne, ga je pogoltnila.

V blatu pod drevesom pa je ležal krokodil in jo opazoval. Ker mu je sonce sijalo v oči, ni natančno videl, kaj se je zgodilo. Vendar je upal, da bo opici spodrsnilo in da bo štrbunknila z drevesa v njegovo lačno žrelo. Toda

skremžil obraz. „Ka naj mu dam?“ je zastokal. Na vozu je ležal ranjenec.

Fantiči se niso zmenili za vse to, zakaj jabolko se je še vedno smejalo na drevesu. Kamen za kamnom je letel tja gor in velo listje se je neslišno spuščalo na vlažna tla. Naposled pa vendarle — cop — jabolko je bilo na tleh.

Sklatil ga je bil tisti s palico. Zmagoslavno ga je pobral, ga potežkal na dlani in dejal: „Debelo je in rdeče. Taki sadeži so samo na najvišjih vejah.“

„Malo ga boš dal meni,“ je rekel drugi.

„Pa meni tudi. Na, tu imaš noži!“ se je oglašil tretji.

Tisti s palico je že segel po nožu — tedaj pa so mu ostale oči na vozu pred hišo. Tam je ležal ranjenec. Bil je pokrit s sivo vojaško plahto, izpod nje je molela okrvavljena slama. Bledi obraz je razodeval trpljenje, roke so greble po slami...

„Ko bi imel vsaj malo močnika,“ je tarnal kuhar.

„Žejen sem,“ je stokal ranjenec.

Fantiči na cesti so se spogledali. Tisti s palico je še vedno držal v roki jabolko, pogled pa mu je uhajal na voz.

„Žejen sem,“ je bilo slišati z voza.

Kuhar in voznik sta odšla v kuhinjo. Ranjenec je ostal sam na vozu.

„Žejen je,“ je rekel eden izmed fantičev.

„Dajmo mu jabolko,“ je odvrnil tisti s palico.

Vsi trije so stopili k vozu.

„Na tovariši!“

Ranjenec se je lahno, prav lahno nasmehnil, ko da bi ga obsijal žarek iz za sivih oblakov. Kuhar, ki je z lončkom vode prišel iz hiše, je nekaj zamrmral in čemerni obraz se mu je razvedril, kakor se razjasni nebo po nevihti.

„Pojdimo,“ je rekel eden izmed fantičev. Kolpa je veselo šumela in na nebu so zasijale zvezde.

France Šušteršič

O ptičku zgubljenem

Ko bi znal govoriti,
bi te mogel
ptička zgubljenega
ko bi znal govoriti,
v toplo gnezdo vrniti.

Saj imaš še prešibke peruti
na tem sveti,
saj še ne moreš,
ne moreš živeti.

In ker ne znaš govoriti,
te moram ptička zgubljenega
spustiti.

Prsti

Prsti so čudni botri. Vsak zase poplesujejo na roki in sprva se človeku zazdi, da sploh ne sodijo skupaj. Res so si nekoliko podobni. Vsi imajo nohte in tri členke. Razen palca, ki ima samo dva in je sploh nekaj posebnega.

Prav ti nohti, ki so zelo pripravnici za praskanje, delajo nekaterim dečkom in deklicam velike preglavice. Ti nohti venomer rastejo in za nohti se venomer nabira svinjarija, v katero se potem zapliče s pogledom učitelja ali pa kdo od staršev.

Nohti rastejo in jih moramo z dneva v dan striči. To pa ni kar tako. To je pravo umetniško delo. Usmerjaš škarjice, ki jih držiš s palcem in kazalcem, na vse strani sveta, pa zgrabiš enkrat premalo nohta, drugič spet preveč. Včasih pa se ti noht celo nalomi.

Vendar, kaj bi bila roka brez prstev. Nič. Kako bi se oprjela kladiva, lopate, svinčnika? Vsak prst posebej je le malo koristen. S skupno močjo pa lahko gore premikajo, kot pravijo ljudje.

Kljub temu imajo prsti svoje ime. Tu je palec, ki je najdebelejši, nekaj posebnega. Če zgrabijo drugi štirje prsti z ene strani, jim pride palec na pomoč z druge in šele z njegovo pomočjo drži roka krepko za ročaj.

Pomislite, kaj bi bilo, če bi ne imeli kazalca. Kako bi sploh komu kaj pokazali. Zdaj pa samo stegnemo roko in na roki je kazalec, ki pokaže smer.

Z mezinčkom tega res ne bi mogel početi. Mezinček imajo baje le zato, da ga drugi večji prsti izjijo in včasih pretepajo. Tako so nas vsaj učile nekoč stare mame.

Toda v resnici je drugače. Tudi mezinček, čeprav je majhen, pomaga svojim bratom pošteno, po svoji moči.

otroke, a ne? Od nas je odvisno, ali bodo postali v redu državljeni.“

Praprotnikov Jurij je zaploskal, da je odmevalo po hiši. Med vrati se je pojavil krčmar Tone Karba in uslužnostno čakal, da mu bodo kaj naročili. „Ste gotovi?“ je po tihem vprašal Špelo Hreščak. „Kaj naj prinesem na mizo?“

Špela Hreščak se je namrgodila in ji ni bilo prav, da jo je krčmar Karba zmotil. Ravnokar se ji je zdelo, da se ji je pobilisnila pametna rešitev. Kakor koli se je naprezala, se ni domislila in ji je ušlo iz spomina. Rešilno bilko je iskala pri ravnatelju Gvidu Zorc, ki pa je švigal s pogledi po stanovalcih in iskal somišljenike. Loteval se ga je občutek, da so soglašali s tem, kar je povedala Helena Plavec. Sam ji je zameril, sicer je bila napredna in ni ugovarjala njegovim predlogom, zdaj pa bi lahko brzdala jezik. Kar naravnost se je potegnila za mladega učitelja. Ne, mora poseči vmes.

„Mislim da je nastal med nami krater stik.“ Glave so šle v ravnateljevo smer. „Gregorja Šipka ni med nami. Poizvedel bom, ali se je nalašč odtegnil današnjemu pomembnemu sestanku. Ne glede na to, kaj bom ugotovil, menim, da brez njegove navzočnosti ne moremo rešiti prve točke našega dnevnega reda. Dilema ostaja torej odprta, mi pa se bomo morali potruditi, da prepričamo Gregorja Šipka, da vrne psičko Abo Zali Merhar. Nikakor ne silim, da soglašam z mojim predlogom. Mislim pa, da je najboljši in zaradi tega tudi popolnoma sprejemljiv.“

„Kaj bo z utico?“ je zaskrbljeno vprašal Praprotnikov Jurij. „Bom kaj zaslužil?“ Špela Hreščak je sovražno pogledala Jurija. Opazil je njen pogled in se obrnil k njej. „Špela, spoštujem te. Ti si izkušena in si že mnogo otrok spravila do kruha. No, ne mislim naravnost, da si jih prijela za roko in odpeljala k mojstru, da se kaj naučijo. Izšolala si jih, a ne? Zato bodi tudi zdaj pametna. Ja, kje pa je tvoj Tomaž? Ne mešam se med vajine odnose, toda mož spada k ženi. Potemtakem manjkata med nami dva. Tudi tvoj ni bil čisto prepričan, da bomo prijeli hudiča za rep.“

Ravnatelj Gvido Zorec je čutil, da je Jurij uperil ost

tudi vanj. Sporočil je učiteljicam, naj bi ne pozabile na dolžnost in naj le pridejo. Pogled, seveda Tomaža ni ob Špeli. Jo bo potem vprašal, zakaj ni prišel. Že ve, kaj mu bo odgovorila. Službeno potovanje. Hodi toliko okoli, da že skoroda več ne verjame, da je zares tako zagret za podjetje.

Stanovalci so se oglašali poprek in počez. Predsednik Franc Firnež je postal nemočen. Miril jih je in prosil, naj bi le ostali disciplinirani. Ponovil je in večkrat, da je vse skupaj nerodna zadeva, njegovi pozivi pa niso naleteli na odobravanje. Rešitev je videl v tem, da konča sestanek. Ni več pomišljal, potrkal je s kulico po mizni plošči, vstal in vzkliknil: „Sem za to, da nehamo za dnaes. Kdo se strinja?“ Gle dal je vprašujoče v obraze, ki niso kazali nobenega odziva. „Bomo glasovali z dvigom rok ali kar velja, kar sem predlagal?“

Praprotnikov Jurij je visoko iztegnil roko.

„Ja izvoli,“ je olajšano rekel Franc Firnež. „Nič ne bom povedal, jaz že glasujem za tvoj predlog,“ je odgovoril Praprotnikov Jurij in se muzal. Potegnili so še druge za seboj in že so se vsem zaiskrile oči. Vstajali so in obstali pa gledali predsednika, kakor da jim ima še kaj povedati. To je tudi storil.

„Ostanimo in se malo poveselimo. Ni pa nujno, da upoštevate mojo pobudo. Kdor hoče domov, prosim. Jaz nikogar ne zadržujem proti njegovi volji. Četudi moram priznati, da smo ostali le na pol poti v tej nerodni zadevi.“

Četudi jih ne bi nihče pozval, da ostanejo, bi bili odločali po lastnem preudarku. Iz kuhinje je prijetno dišalo po pečenem mesu, ki ga je Karbova Barbka znala pripraviti na več načinov. Dosledno je izpolnjevala tolikokrat izrečeno misel moža Toneta: Moj gost ne sme oditi od mene prej, dokler ne bo nasičen in napojen.

Krčmar Tone Karba je spodbudno namigoval natakariči Tončki, ki je že čakala za točilno mizo med polnimi steklenicami. Pristopil je k predsedniku Francu Firnežu, ga potrepljal po ramih in rekel: „Težko delo si opravil. Zdjaj pa le malo poplakni. Tri litre bom dal jaz za začetek.“

„To je pravilno,“ je zadovoljno pritrdil Franc Firnež in

la na mladega Arabca, ki se je sprehajal ob reki.

„Opica, motiš sel To je vendar človeški sin,“ je ugovarjal krokodil.

„Mar sem se res tako zmotila?“ je hudomušno dejala opica. „Le bolj poglej, bo ter, pa boš videl, da sva si podobna. Toda če bo navsezadnje le obveljala tvoja, potem bo pa tudi res, da si ništa zmeraj v sorodu dva, ki sta si podobna...“

Krokodil opici ni znal odgovoriti. Odplazil se je proti reki, z dolgim nosom in s praznim trebuhom.

sporočil stanovalcem: „Ali ste slišali Karbo? Mislim, da nihče ne ugovarja in ne odklanja, kar nam je ponudil.“

„Jaz glasujem za ta predlog,“ je zvonko zategnil Praprotnikov Jurij. „Kje pa je pijača? Tončka, pohiti, da bomo še pred policijsko uro malo popili zastoj.“

Špela Hreščak je hotela oditi. Šele na ravnateljevo prigovarjanje je ostala. Sedela je blizu vrat in ko jo je Zinka vprašala, zakaj je nervozna, je odgovorila: „Kaj bi ne bila. V skrbeh sem za Tomaža. Revez toliko potuje. Zmeraj se bojim, da se mu ne bi zgodila nesreča. Na cestah je zmeraj bolj nevarno. Sploh pa ponoči. On je lahko previden, drugi pa ne in že trčita skupaj. Jaz pa naj ostanem sama z Vidko in Katico.“

Praprotnikov Jurij se je zakrohotal. „Mu že poješ litanije? Kdo ti je povedal, da ga ni več med živimi? Ženske, ženske. Na zdravje in za srečo!“

Vtem je vstopil Gregor Šipek. Ogle dal se je po prostoru, sedel k Praprotnikovemu Juriju in vprašal: „Kaj pa imate?“

„Jutri se bova pogovorila,“ je uradno rekel ravnatelj Gvido Zorec.

„Tovariš ravnatelj, zakaj pa jutri? Lahko kar zdaj, zato sem vendar prišel med vas.“

„Sestanek hišnega sveta si vrغل čez ramo, a ne?“ je očitačoče navrgel predsednik Franc Firnež.

„Ravnokar smo končali to nerodno zadevo,“ je zategnil Praprotnikov Jurij.

Gregor Šipek se je lopnil po čelu. „Menda sem res pozabil. Oh, kako mi je žal, da nisem bil zraven. Kaj ste pa imeli na dnevnem redu?“

Špela Hreščak se ni mogla zadržati. „Hinavec! Ali ga vidite, kako se dela otročjega?“

„Zna šteti do pet, zna,“ je rekel Praprotnikov Jurij.

„Zakaj nisi prišel prej?“ je zadržano vprašal ravnatelj Gvido Zorec.

„Moral sem odpeljati psičko Abo na njen dom k Zali Merhar. Saj veste, da včasih popazim nanjo. Razume se, na psičko Abo. Gospa Zala Merhar je ne more imeti pri sebi med službo. Kaj bi pa rekla sanitarna inšpekcija? Psička v lokalu. (Dalje v prihodnji številki)

Obiskovalci inštitutov za publicistiko na avstrijskih univerzah zagotavljajo, da tam pojma „objektivnost“ še niso eliminirali iz učnih vsebin. Toliko bolj pa zagovarjajo natančno ločitev sporočila in komentarja, rezultat tega pa naj bi bila objektivnost. Tudi to je — kakor marsikaj v meščanski znanosti — v najboljšem primeru izmišljotina. Izhajamo pa iz tega, da meščanski znanstveniki ne lažejo zavestno o obstoju objektivnega novinarstva, temveč le niso razmišljali o njem. Tako bomo tem laže odkrili značilno potezo meščanskega znanstvenega dela.

Ker pa nam ne gre za znanost, temveč za resničnost, je treba ugotoviti, da je novinarstvo v vsakem primeru pristransko; zavestno ali nezavestno pristransko, ta je v tem primeru vseeno. Treba je vprašati po osnovah take pristranosti: ali jo more novinar v vsakem primeru izvajati po lastni presoji, ali pa ukazujejo tisti, ki razpolagajo s produktivnimi sredstvi.

Rudolf Augstein, eden najbolj talentiranih cinikov, ki ga je zmogel meščanski liberalizem nemškega jezika in govora v zadnjih desetletjih, je nekoč razlagal svojim urednikom, da on pravzaprav sploh ne poseduje produktivnih sredstev; le-ta so namreč posest urednikov, ki jih zvečer nosijo v glavi domov. Ko pa je Augstein na zahteve po soodločanju in na oglasni bojkot, s katerim so mu grozili podjetniški krogi, reagiral s tem, da je odpustil celo vrsto levih urednikov „Spiegela“, so se le-ti mogli preživljati samo, če so smeli v glavah odpustiti produkcija sredstva dati na razpolago kakemu drugemu založniku. Augstein, na videz oropan precejšnje količine produktivnih sredstev, je svoj „Spiegel“ neomejeno producirati še naprej — in vtaknil presežek.

Iz tega je razvidno, da se duhovno delo (v kolikor se tako ustvarja v novinarstvu) ne ustvarja v pogojih malega podjetnika, temveč v pogojih meščanskega delavca. V odvisnem položaju o neodvisnosti, ki jo meščansko novinarstvo hkrati z objektivnostjo reklamira zase, za posameznega novinarja ne more biti govora. Njegova neodvisnost v tržno-gospodarskem sistemu se morda izraža v tem, da svobodno izbira tistega, ki ureja njegovo odvisnost.

V najboljšem primeru se zgodi, da naleti novinar na založnika ali izdajatelja, katerega politični nazori (ki jih dovoljuje izražati v svojem listu) se krijejo z nazori novinarja (ki mora ta mnenja izražati).

V obstoječi medijski strukturi v Avstriji je ta svoboda omejena na tiste novinarje, ki politično soglašajo z eno tistih strank, ki izdajajo časopise ali jih pustijo izdajati od svojih pomožnih organizacij — od združenja industrialcev do avstrijske sindikalne zveze. V tem primeru se pojem pomožne organizacije seveda manj nanaša na besedo, kot pa na politični sistem, čigar instrument so te stranke: na sistem tako imenovanega socialnega partnerstva, torej na prakso kompromisa med tistimi, ki imajo kaj izgubiti in onimi, ki kot birokratska kasta nimajo več kaj pridobiti.

Ti socialni partnerji so v Avstriji lastniki največjih časopisov in skupno odločajo v največjem medijskem obratu v državi — v ORF. Torej se more novinarstvo v Avstriji razviti le znotraj meja, ki jih postavlja ta sistem socialnega partnerstva: novinar se lahko odloči za pristranost v prid prevladovanju podjetnikov ali pa za pristranost v prid političnemu deležu oblasti socialne demokracije in predvsem sindikalne birokracije.

Kako majhna je ta svoboda, se pokaže vedno tedaj, kadar se pojavijo osnovna vprašanja družbenega sistema: osnovna vprašanja

demokracije politične in socialne narave — vključno torej tudi vprašanje aktivnega antifasizma in/ali pravic narodnih in drugih manjšin.

Ti dve področji sta spet tesno povezani. Nacionalni konflikti imajo vedno vzroke v ekonomskih konfliktih, nacionalne konflikte je vedno nelilo meščanstvo močnejše narodnosti — ne samo zato, da bi te konflikte izrabljalo proti konkurenci meščanstva šibkejše narodnosti, temveč da bi predvsem izigralo tudi mezdne delavce obeh narodnosti in tako preprečilo njihovo skupno zastopanje njihovih skupnih interesov. Da je „vsaka oblika rasnega sovraštva transformirano razredno sovraštvo“, je končno spoznal že Otto Bauer, ki ga sicer nikakor ne moremo prištevati k najbolj originalnim teoretikom nacionalnega vprašanja.

Torej tudi ni noben fenomen, če

more več zastopati mnenja, ki se ne bi ujemalo s to zakonodajo. To smo doživeli leta 1976 ob tako imenovanem zakonu o narodnih skupinah in s tem povezanim ugotavljanju manjšine.

Narodnim manjšinam ne pomagajo dosti, da posamezni novinar manjšini sovražno poročanje iz svojega individualnega gledišča v vsakem primeru niti ne razume naperjeno proti manjšini, marveč dela (osvojil si je sistem socialnega partnerstva in se običajno odvadil samostojno politično misliti) samo to, kar vedno dela: ne spraševati po vsebini neke politike, nekega zakona, temveč odločati se zgolj po tem, kdo je za in kdo proti tej politiki, proti temu zakonu. Če pa so (kot v primeru manjšinske politike) vse stranke za nek zakon, je tudi običajni avstrijski novinar brez pridržkov zanj. To ustreza njegovemu

in zavesti v smislu multiplikacije, če jim uspe prenašati alternativne vsebine v fisti obliki, ki ustreza od trga oblikovanim potrebam.

Vendar je treba tudi ta korak videti le v okviru prehodne strategije, o kateri zdaj srednjeročno razpravljamo. Dolgoročno je treba stremeti za načelno spremembo struktur: političnih in tako tudi medijsko-političnih struktur.

To si je zgolj teoretično zaenkrat mogoče predstavljati s spremembo lastniških razmer. Od zgoraj nazvdol take spremembe ni mogoče pričakovati in ob trenutni zavesti avstrijskega novinarstva tudi ne bi veliko pomenila. Tako sprememba si je mogoče priboriti le od spodaj — istočasno s spremembo novinarske zavesti.

Pri tem pa je treba upoštevati, da medijsko-politični sistem trenutno funkcionira nenazadnje tudi zaradi tega, ker tiste kapitalne skupine, ki si lahko privoščijo izdajanje časopisov, dovoljujejo svojim novinarjem igrati vlogo namestniških elit, ki — opremljene z elitarno zavestjo spretnih gizdalinov — svoje preprosto delo pojmujejo kot prakticirano tajno znanost, ki ni dostopna vsakomur. Vsaj neposredno ni nujno, da bi popolna sprememba te zavesti morala privedi tudi do temeljite spremembe ekonomskim pogojem. Dokler se svoboda tiska omejuje na namestniški princip, tudi v bistveno drugačnih političnih in socialnih razmerah ni zagotovljeno nastajanje oziroma ohranitev birokratskih novinarskih elit. Svoboda tiska je dejansko uresničljiva samo tam, kjer delovne in ekonomske razmere vsakomur dovoljujejo, da pove svoje mnenje. Poklicnemu novinarju ostane v takem okviru le še funkcija operativca, ki vsebinsko ne reglementira, daje pa na razpolago svoje specifično poklicno znanje vsem tistim, ki imajo kaj posredovati in so za to demokratično legitimirani.

Na kratko: obstoječe in običajno novinarstvo je reba odpraviti v prid novinarstvu, ki je povsem odprto in ki ga lahko izvaja vsak, ki čuti to potrebo in kadarkoli jo čuti.

Gotovo je to utopija, ki je predvsem ni mogoče neposredno uresničiti. Vendar pa utopija, ki je izraz marksistične družbene in politične perspektive: za odmiranjem novinarstva centralnih aparatov je nujno treba stremeti tam, kjer se stremi za odmiranjem države centralnih aparatov.

V tem smislu ima izgradnja alternativnih medijev tudi dolgoročen pomen; saj alternativni mediji vendar niso usposobljeni samo za to, da kot nosilci protiinformacije predvsem za manjšino politično najbolj zrelih slojev kontrolirajo in razkrivajo meščanske medije. Sposobni so tudi, da v svojem okviru ustvarjajo dovršen del fiste potrebne novinarske zavesti, ki bi bila del zgoraj orisane perspektive.

Načelno je treba temu še dodati, da so na primer narodne manjšine zaradi svojega specifičnega položaja politično mnogokrat bolj občutljive kot večinske skupine sociološke narave in potemtakem spet predstavljajo močan del znotraj tiste — gledano v merilu celotne družbe — manjšine, ki smo jo imenovali politično najbolj zreli sloji.

Vse to narekuje, da se predvsem tudi narodne manjšine (ki svojo identiteto nenazadnje izvajajo iz oblike svojih sporočil) močneje odločajo za medijsko-politične koncepte in jih uresničujejo: koncepte, ki upoštevajo predvsem tiste možnosti za alternativne medije, ki so nastali na podlagi strukturnega in tehnološkega razvoja zadnjih let in ki bodo predvidoma nastali v še večji meri.

Harald Irnberger

K politični situaciji medijev narodnih manjšin v Avstriji

V zadnji številki smo na tem mestu objavili izvajanja Emidija Susiča, ki je na posvetu v Železni Kapli splošno prikazal pomen sredstev množičnega obveščanja v življenju in boju narodnih manjšin. Tokrat priobčujemo referat dunajskega novinarja Harald Irnbergerja, ki je orisal položaj avstrijskega tiska in v tem okviru opozoril na vlogo manjšinskega tiska.

najdemo najagresivnejšo obliko rasnega sovraštva in nacionalnega zatiranja v fašizmu, ki je najagresivnejša oblika kapitalizma. Fašizem pa je za kapitalizem še vedno strateška rezerva, ki si je ne postli prekomerno dezavuirati.

Bržkone je v tem sklopu treba videti tudi dejstvo, da je v avstrijskem tisku (čim močnejši je meščanski vpliv, tem močnejša je ta tendenca) v najboljšem primeru mogoče zaslediti polovičarsko obsodbo nacističnega množičnega nasilja, ni pa zaslediti temeljnega obračuna s fašizmom. In verjetno tudi v tem sklopu je treba videti dejstvo, da je v avstrijskem tisku (čim močnejši je meščanski vpliv, tem močnejša je ta tendenca — glej strankarske liste ÖVP, „Kleine Zeitung“ ali „Die Presse“) zaslediti načelno proti narodnim manjšinam usmerjeno stališče. Iz dejstva, da se je temu odnosu pridružila po drugi strani socialna demokracija, je mogoče videti, kako močno je notranje že osvojila vlogo socialnega partnerja. Zgolj s prizadevanjem SPÖ, da bi se obdržala na oblasti in zato oportunistično popuščala z meščanske strani ustvarjenim emocijam, tega zadržanja vsekakor ni mogoče opravičevati, kajti v tem primeru socialna demokracija ne bi dokazovala le svoje nesposobnosti, uresničiti svoje družbeno-vzgojne zahteve, temveč bi začela priznavati oblast kot dejstvo, ki je brez vsake vsebine in samo sebi namen.

Gledano s strani narodnih manjšin, imamo torej v Avstriji opraviti s položajem, da manjšine ne morejo računati s podporo tiska, ki je sestavni in odvisni del sistema socialnega partnerstva. Čim se v parlamentu zastopane stranke (in s tem socialna partnerja) sporazumejo o manjšini sovražni zakonodaji, ta tisk — vključno ORF — ne

privzgojenemu vzorcu agiranja, ki ne temelji na vsebinskem ocenjevalnem vzorcu.

Narodne manjšine v Avstriji torej tudi na del etabriranega tiska kot resničnega zaveznika tako dolgo ne morejo računati, dokler je strukturalna usmeritev tega tiska sestavni del socialno-partnerskih struktur in socialni partnerji delujejo proti manjšinam, kar bodo — glej zgoraj — delali tudi v bodoče.

Narodne manjšine si morajo zato osvojiti samostojno medijsko politiko, ki jo je treba uresničiti kar se da neodvisno od struktur etabrirane medijske politike. Pri tem bodo manjšine našle enakost interesov z vsemi tistimi skupinami, katerim sistem socialnega partnerstva prav tako omejuje možnosti obstoja in razvoja. Kadarkoli v tej državi želi alternativo k političnemu sistemu in njegovim posledicam, mora stremeti po alternativni k obstoječemu sistemu medijev. Pač pa je znano, da volja sama še ničesar ne spremeni. Da se kaj spremeni, je potrebno, da se najprej spremeni zavest kar se da mnogih, ki potem spet lahko spremenijo razmere.

Torej bo tudi v medijski politiki treba ukrepati korak za korakom: eden teh malih korakov je izkoriščanje ozkih prostorov svobode, ki jih kapitalizem tudi na območju medijev vsaj začasno nudi zaradi tega, ker ni zapleten le v veliko glavno nasprotje, temveč tudi v mnoga majhna stranska nasprotja. Mnogo močnejša pa bo tista alternativna zavest, ki jo ustvarjajo alternativni mediji. Spričo obstoječega sistema in njegovih medijev, ki obvladajo tržno situacijo, morejo tudi taki alternativni mediji biti le majhni in omejeni v svojem vplivu, kljub temu pa lahko postanejo bistven zarodek oblikovanja mnenja

AVSTRIJA 1

PETEK, 17. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Gost Seppa

Schmölzerja — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Hiša v Montevideu — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Start v pustolovščino — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Derrick — 21.20 Horizonti — 22.05 Šport — 22.15 Neumnejši kot to dovoli policija — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 18. 11.: 15.50 Bil je nekoč — vendar ne pravljica — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Mogoče je vse — 21.55 Šport — 22.15 Smrt ne pozna nobenega povratka — 0.05 Poročila.

NEDELJA, 19. 11.: 9.50 Franz Schubert in njegova cerkev na Dunaju — Lichtenal — 10.00 Slavna maša ob 150letnici smrti Franza Schuberta — 15.30 Novemberska predstava — 17.00 Pravljica — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Kdo sem ti? — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Wallenstein — 21.45 Šport — 21.55 Nočni izbor — Jazz iz St. Gerolda — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 20. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Francoščina — 10.30 Neumnejši, kot dovoli policija — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Golden Silents — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.05 Ceste San Franciska — 21.50 Poročila — 21.55 Mednarodni jahalni turnir.

TOREK, 21. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Songs Alive — 10.00 Polet z nadzvočno brzino — 10.30 Groteska okoli talinskega gentilemana — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Biseri sedmega kontinenta — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Simpl-revue — 21.10 Esch all anarhija — 22.50 Ana Karenina — 23.50 Poročila in šport.

SREDA, 22. 11.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Gospodarjenje — 10.00 Avstrijsko vinogradništvo — 10.30 El Hakim — 17.00 Lutkovna oddaja — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Mož v hiši — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Wallenstein — 21.35 Krog malih ljudi — 22.30 Poročila in šport.

ČETREK, 23. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Duh stoletij — 10.30 Angentska storija — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Somrak — 21.30 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 17. 11.: 18.00 Orientacija — družina razbremenili — 18.25 Pregled sporeda

— 18.30 Portrait — 19.20 Jaz Klavdij, cesar in bog — 20.15 Novo v znanosti — 21.00 Nova — 21.20 Polčas — 22.10 Čas v sliki, kultura in karikature tedna — 22.45 Mednarodni jahalni turnir.

SOBOTA, 18. 11.: 16.15 Vse življenje je kemija — 17.00 Klub — Regional — 17.55 Gospodarjenje — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 Pustolovščina divjlina — 20.00 Galerija — 20.15 Schubertiada — 21.50 Sprehod.

NEDELJA, 19. 11.: 13.50 Koncertna ura — 15.00 Mednarodni jahalni turnir — 17.00 Dežela in ljudje — 17.30 O 9 (Gradščanska) — 18.00 The Awful Truth — The Munsters — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Živi za življenje — 22.15 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 20. 11.: 18.00 Song Alive — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Nepoznani kontinent — 19.30 Kitara za vse — 20.00 Ana Karenina — 21.05 Schakuntala — 21.50 Čas v sliki — 22.20 Lily, imej me rada.

TOREK, 21. 11.: 18.00 Avstrijsko vinogradništvo — 18.30 Novo v znanosti — 19.30 Veselje ob glasbi — 20.00 Zgornjih desetisoč — 21.45 Čas v sliki s kulturo — 22.20 Klub 2.

SREDA, 22. 11.: 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 O 9 (Nižja Avstrija) — 19.00 Mejni kamni svetovne zgodovine — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Z dežnikom, šarmom in melono — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Trailer.

ČETREK, 23. 11.: 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portrait — 19.30 Superpop — 20.00 Royal Command Circus — 21.50 Čas v sliki s kulturo — 22.25 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 17. 11.: 9.00 TV v šoli — 17.05 Poročila — 17.10 Zverinice iz Režije — 17.30

Vojne zgodbe — 18.00 Obzornik — 18.10 Srečanje okteta — 18.40 Izbira študija in poklica — 19.20 Klikak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Odrse luči — 21.05 Razgledi — 21.40 Dnevnik — 21.55 Baretta — 22.45 Poročila.

SOBOTA, 18. 11.: 8.00 Poročila — 8.05 Stare japonske pravljice — 8.20 Čarobna žoga — (Dalje na 8. strani)

Železna Kapla

Posojilnica v Železni Kapli je tudi letos uspešno zaključila TEDEN VARČEVANJA. V tednu od 20. do 28. oktobra je obiskalo domači denarni zavod veliko število ljudi. Vsi varčevalci so za svojo zvestobo posojilnici prejeli lepa darila.

V posebni meri pa je bilo poskrbljeno še za mlade varčevalce, ki so se še posebno izkazali, kajti prišlo jih je okrog 530 in vložili so nad 450.000 šilingov prištedenega denarja. V posojilnici so zato darila smeli izbirati sami. Ob tej pri-

ložnosti so otroci lahko izpolnili tudi lističe, ki so bili namenjeni nagradnemu žrebanju.

Na dan varčevanja je mala Martina iz Železne Kaple izžrebala oz. prinesla srečo 15 mladim varčevalcem — prvih šest je prejelo denarne nagrade, ostali pa lepe slovenske knjige. Med izžrebanci so bili sledeči dobitniki: Siegrid Weinzerl, Železna Kapla 305; Markus Petschnig, Železna Kapla 318; Petra Kogoj, Železna Kapla 58; Jürgen Rotschnig, Železna Kapla 250; Egon Karničar, Obirsko 44; Michaela Traunik, Remšenik 60; Emanuel Karničar, Obirsko 44; Rich Storgl, Podkraj 131; Johannes Podgoršek, Železna Kapla 44; Gottfried Podgoršek, Železna Kapla 44; Rado Lipuš, Lepena 19; Drago Haderlap, Lepena 19; Brigitte Blajs, Lepena 70; Emil Pasterk, Koprivna 18 in Josef Sporn, Remšenik 5.

Posojilnica v Železni Kapli se iskreno zahvaljuje varčevalcem za obisk in se priporoča tudi za v prihodnje. Hkrati prosi, da izžrebanci dvignejo nagrade.

Posojilnici izrekamo zahvalo, da poleg smisla za varčevanje skrbi tudi za vzgojo v branju in razširja po svojih močeh slovensko knjigo in besedo.

Pogreba so se poleg domačinov udeležili tudi zastopniki društva upokojevcev ter sorodniki in znanci s Koroške. Od našega pokojnega rojaka so se poslovili tudi pevci, ki so tako svojemu dolgoletnemu organistu in koroškemu rojaku izkazali poslednjo čast.

Antona Vornika bomo ohranili v častnem spominu, sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

Bled — Deščica

V petek 10. novembra smo spremlili k zadnjemu počitku na blejsko pokopališče koroškega rojaka Antona Vornika z Bleda. Pokojni se je rodil pri Močilniku v Deščicah pri Št. Ilju in je skoro pedeset let preživel na Bledu, kjer je bil organist v blejski farni cerkvi.

Pokojni je doživel lepo starost 81. let. Njegova življenjska pot, ki ni bila vedno z rožicami postлана — po plebiscitu je moral kot mnogi drugi koroški Slovenci zapustiti domovino in si iskati kruha v sosednji Sloveniji. Ker je bil profesionalni organist — že v Celovcu je obiskoval glasbeno šolo — so mu orgle postale življenjsko važen instrument, s katerim si je služil svoj kruh do svojih poslednjih dni. Tako je bil nekaj časa organist na Žihpoljah, po plebiscitu v več krajih v Sloveniji, zadnjih petdeset let pa na Bledu. Z zadnje mesece je živel v domu upokojevcev v Radovljici, kjer je tudi umrl.

Bleščani imajo skromnega Vornika v najboljšem spominu. Kljub skromni plači, je podpiral študente pri njihovem študiju in povsod pomagal, kjer je bila potreba.

ŠPORTNI VESTNIK

PRIJATELJSKA TEKMA BILČOV — SAK 1:2 (1:0)

V nedeljo sta se v Bilčovsu pomerili prvi moštvi domačega športnega društva in Slovenskega atletskega kluba. SAK je nastopil brez sedmih igralcev prvega moštva, igral pa je takole: Male; Hribar, Sommeregger, Zabltnik P., Pandel; Fera, Corn, Zabltnik G.; Velik, Habel, Polanšek.

Igra se je odvijala v prvem polčasu na slabem nivoju, bilo je zelo mrzlo, Bilčovs je bil pred polčasom povedel na 1:0. Jesenski prvak SAK je v teh fazah igral zelo slabo, igralci so poskušali preveč na lastno roko. V drugem polčasu pa so se slovenski igralci naenkrat spomnili, da znajo tudi igrati in so popolnoma nadigrali Bilčovščane. Ti so v drugem polčasu le še nekajkrat prišli pred Malejev gol. Kljub stalnim napadom SAK-a, ki so šli največkrat preko Polanška in Velika, je trajalo 80 minut, da je SAK izenačil. Habel je z glavo zaključil kot z desne strani. Nekaj minut pozneje je sam po sredini prodiral Velik, močno je streljal na gol, žoga se je odbila od prečke in Habel je drugič zatresel mrežo. Malo pred koncem tekme je Velik še enkrat zadel le prečko.

S to igro se je za SAK najbrž zaključila jesenska nogometna sezona.

Mladinci so v nedeljo dopoldan nastopili v Zrelcu in zelo nesrečno izgubili 2:3. Nesrečno pa zato, ker so imeli vrsto priložnosti, niso pa jih izkoristili. V nedeljo igrajo mladinci zadnje tekmo v Podkrosovju.

AVSTRIJSKI NOGOMET

V prvi zvezni ligi je dominator ponovno Dunajska Austria. Po nekoliko slabšem startu se je moštvo, ki je med zadnjim osem v prvenstvu prvakov, opomoglo in že vodi na lestvici s tremi točkami prednosti pred Rapidom in Vöestom. Vse te tri ekipe so v prejšnjem kolu slavile zmage, prva dva gola za Rapid pa je dosegel tudi jugoslovanski legionar Vukan Peravič. Na zadnjem mestu se nahaja GAK, ki je po teh neuspehih pognal koroškega trenerja Springerja.

V drugi zvezni ligi je še naprej na prvem mestu LASK, prvi nasledovalec pa ni več Austria iz Celovca, temveč beljaški VSV. Tudi šentvitska klubna se nahajata v prvem delu lestvice.

POGOVOR Z NOVIM ŠOLARSKIM PRYAKOM KOROŠKE, STANKOM HADERLAPOM

SV.: Stanko Haderlap, pred 14 dnevi si osvojil v Kotmari vasi naslov šolarskega prvaka na Koroškem. Ali bi se našim bralcem najprej na hitro predstavil.

Haderlap: Rojen sem 17. 11. 1964 (SV izreka prav prisrčne čestitke k 14. rojstnemu dnevu) v Železni Kapli, doma pa sem iz Obirske. Štiri leta sem hodil v ljudsko šolo na Obirskem, sedaj pa sem v dijaškem domu SŠD in obiskujem 3. razred slovenske gimnazije.

SV.: S kolikimi leti si pričel z igranjem in kakšni so bili tvoji največji uspehi?

Haderlap: Začel sem igrati šele razmeroma pozno, to se pravi pred tremi leti, ko sem začel hoditi v šolo v Celovcu. Stanujem v dijaškem domu in tam sem videl, da nekateri igrajo namizni tenis. Poskusil sem in igra se mi je zelo dopadla. Igral in treniral sem vedno več in odločil sem se, da pristopim selskemu namiznoteniskemu društvu. Eno leto sem pri klubu, igral pa sem tudi že na raznih koroških in pa tudi na mednarodnih tekmovanjih. Tako sem se udeležil kaderskega tečaja v Linzu, bil sem na tekmovanjih v Ravnah, Murški Soboti, na Alpe-Adria turnirju, potem na Koroškem in na društvenem prvenstvu v Selah. Moj največji doseženi uspeh je bilo prvo mesto v Kotmari vasi, v Selah pa sem postal tudi šolarski društveni prvak. Zelo pa se že veselim na avstrijsko šolarsko prvenstvo, kjer se bom skušal kot koroški prvak tako dobro kot bo le mogoče držati.

SV.: Kaj pa so tvoji načrti za bodočnost? Ali se misliš posvetiti še bolj temu športu?

Haderlap: Upam, da bom imel še veliko uspehov na turnirjih in drugih tekmovanjih. Za trening pa ne bom imel več toliko časa kot dosedaj, ker ne smem zanemarjati šole. Upam pa, da bodo v šoli imeli razumevanje, kot dosedaj, če se bom moral udeležiti kakšnega turnirja.

SV.: Še enkrat iskrene čestitke k naslovu koroškega prvaka, k 14. rojstnemu dnevu, za nadaljne turnirje pa veliko sreče.

CRUYFF SE JE POSLOVIL OD AKTIVNEGA NOGOMETA

Slovo Johanna Cruyffa od amsterdamske publike in nogometa ploha ni bilo preveč prijetno. V njegovi poslovilni tekmi je namreč njegov nekdanji klub Ajax izgubil z Münchenskim Bayernom kar z 0:8. Strelci so bili Breitner, Rumenigge po 3 in Müller 2. Publika je po tekmi izžvižgala igralce Ajaxa ter metala na igrišče vse mogoče predmete. Pri Bayernu je igral tudi slovenski nogometaš Brane Oblak, ki je po tekmi dejal takole: „Cruyff ni imel pravih igrancev. Dokazal pa je, da je navzlic temu, da že več kot pol leta ne trenira, še vedno za razred boljši nogometaš kot katerikoli igralec Ajaxa.“

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu

V preteklem šolskem letu je v organizaciji Slovenske prosvetne zveze bilo izvedeno prvo tekmovanje za bralne značke na Koroškem. Da bo mladina poleg obveznega šolskega branja segla še po drugih leposlovnih delih, razpisuje tudi za šolsko leto 1978-79

TEKMOVANJE ZA BRALNE ZNAČKE

Prijave za tekmovanje so možne pri krajevnih slovenskih prosvetnih društvih in v slovenski študijski knjižnici v Celovcu, Tarviser Straže 16, kjer bodo zastopniki društev ali posamezniki dobili vse tozadevne informacije.

SLOVENSKA KMEČKA ZVEZA 9020 Celovec, Gasometergasse 10/1

v a b i n a

strokovno zborovanje

(FACHTAGUNG)

ki bo v četrtek 30. novembra 1978 s pričetkom ob 9.00 uri v hotelu OBIR v Železni Kapli.

Obrazloženje sledeče tematike:

- a) Aktualna vprašanja gorskih kmetov (Aktuelle Bergbauernfragen) OLWR. Dipl. Ing. Raffalt Walter
- b) Načrtovanje gozdnega gospodarstva, redčenje, oskrbovanje, pogozdovanje in gnojenje gozdov. (Forstwirtschaftliche Wirtschaftsplanung — Durchforstung, Bestandespflege, Aufforstung, Walddüngung). Dipl. Ing. Schmiedler

Ker gre za predavanja, ki se nanašajo na zelo aktualna vprašanja kapeškega prostora, vabimo vse zainteresirane kmetovalce, da se zborovanja zanesljivo udeležijo. Referente je posredovala Kmetijska zbornica za Koroško.

RADIO — TELEVIZIJA

TV JUGOSLAVIJA

(Nadaljevanje s 7. strani)

8.30 Z besedo in sliko — 8.45 Trinajstletniki — 9.15 Daljnogled — 9.45 Dokumentarna oddaja — 14.30 Poročila — 14.35 Tisoč in ena arabska noč — 15.50 Nogomet — 17.35 Obzornik — 17.45 Košarka: Borac - Bosna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Will Shakespeare — 21.05 Muppet Show — 21.35 Hiša, celovečerni film — 23.00 Dnevnik — 23.15 625.

NEDELJA, 19. 11. 8.40 Poročila — 8.45 Za nedeljsko dobro jutro — 9.15 625 — 9.35 Obzornik — 10.30 Čebelca Maja — 10.55 Skrivnost pletenega koša — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 14.55 Mednarodno prvenstvo Jugoslavije v namiznem tenisu — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Poti in stranpoti — 20.55 Športni pregled — 22.45 Poročila.

PONEDELJEK, 20. 11. 9.00 TV v šoli — 16.10 Kmetijska oddaja — 17.10 Poročila — 17.15 Vrtec na obisku — 17.30 Kratek film — 17.55 Obzornik — 18.05 Otroci in promet — 18.15 Spektar: Nove gradnje — 18.30 šola smučanja — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mrtvil razred — 21.15 Kulturne diagonale — 21.55 Dnevnik.

TOREK, 21. 11. 8.45 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Radenci 78 — 17.55 Obzornik — 18.05 Pisani svet — 18.40 Cas, ki živi: Obisk v Benežiji — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Domači film med gledalcem in ustvarjalcem — 21.05 Lucien Leuwen — 22.00 Dnevnik — 22.15 Razvoj popularne glasbe — 23.05 Poročila.

SREDA, 22. 11. 8.30 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Z besedo in sliko — 17.35 Poskočna domišljija — 18.00 Obzornik — 18.10 Mostovi — 18.30 Spektar — 18.40 Od vsakega jutra raste dan — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Kako ubiti učitelja — 21.40 Majhne skrivnosti velikih kuharskih mojstrov — 21.45 Dnevnik — 22.00 Kronika kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije.

SPD „Bisernica“ v Celovcu prireja vrsto izobraževalnih predavanj o

ZGOVORINI SLOVENSKEGA NARODA IN SLOVENSKI NARODNI MANJŠINI NA KOROŠKEM

Prvo predavanje v tem sklopu bo v petek 24. novembra 1978 ob 19. uri v Klubu „Prežihov Voranc“ v Celovcu, Benediktinski trg 5/I. Predaval bo Mirko Štukelj, študent zgodovine na Dunaju, o temi „Fevdalno ljudstvo“ (naselitev Slovanov, Samova država, agrarna in narodna podoba fevdalnega ljudstva, kmečki upori). Prisrčno vabljeni!

HIŠA TETE BARBARE

- v soboto 18. novembra ob 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu
 - v soboto 18. novembra ob 13. uri v farni dvorani v Selah
 - v nedeljo 19. novembra ob 10. uri (po maši) v Kulturnem domu na Radizah
 - v nedeljo 19. novembra ob 15. uri v gostilni Folta v Slovenjem Plajberku
 - v nedeljo 19. novembra ob 19. uri v farni dvorani v Kotmari vasi
- Prireditelji so krajevna prosvetna društva. Na nedeljskih prireditvah pojejo pred igro Uznikove dečle iz Sel. Nastopa: „Oder mladje“

DOM V TINJAH

Tečaj za prvo pomoč v osmih večernih programih, vsak teden v torkih in petkih z začetkom v torek 21. novembra ob 19.30 uri. Predavatelj: dr. Štefan Jelen iz Železne Kaple, referent RK Erich Tomasch iz Velikoveca. Prireditelj RK Velikovec. Literarni popoldan Kristine Lavant v nedeljo 19. novembra ob 14.30 uri. Predavatelj: dr. Johann Strutz, Gradec in prof. Mirko Krizman, Maribor. Literarni in pevski večer s pesnicom Milko Hartman in glasbeno skupino Hanzzej Artac v sredo 22. nov. ob 19. uri

Iz koroškega glasbenega življenja — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 23. 11.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Radio mavrica“ — 17.10 Zveneci operetni vodič — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 20.05 Lovska oddaja — 21.00 Glasba in dežela — 22.00 Poročila in šport.

Za takoj iščemo

**NATAKARICO, tudi začetnico
Weitzer, Železna Kapla
tel.: (0 42 38) 241**

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

PETEK, 17. 11.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

SOBOTA, 18. 11.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 19. 11.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 20. 11.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Revija koroških zborov.

TOREK, 21. 11.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 22. 11.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Minute z... — Literarna oddaja.

ČETRTEK, 23. 11.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Mladina in šport.

DREVESA UMIRAJO STOJE

● v soboto 18. novembra ob 19.30 uri v kulturnem domu v Ločah. Prireditelj: SPD „Jepa-Baško jezero“ v Ločah

● v nedeljo 19. novembra ob 19.30 uri v farni dvorani v Pliberku. Prireditelj: Farna mladina v Pliberku

Gostujejo: igralci SPD „Rož“ iz Št. Jakoba in gojenke strokovne šole v Št. Jakobu v R.

ŠAHOVSKI TEČAJ

Slovenska športna zveza — šahovski krožek vabi ljubitelje šaha na tečaj, ki bo vsak četrtek ob 18.30 uri v dijaškem domu SŠD v Celovcu, Tarviser Straže 16.

Tečaj vodi Jurij Deisinger in Julij Iskra. Glede starosti ni omejitev. Zato vsi ljubitelji šaha prisrčno vabljeni!

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na

dramo
(Jurčič-Inkret)
DESETI BRAT
v petek 8. decembra 1978 ob 14. uri v Mestnem gledališču v Celovcu.
Gostuje: Slovensko narodno gledališče iz Maribora.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9027 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 550 — Tiska: Založništvo in tiskarsko družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.